

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน การเขียนและนิสัรค์การอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู
4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่าน
5. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการอ่าน
6. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเขียน
7. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนิสัรค์การอ่าน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษโดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีหลักการองค์ประกอบ จุดหมาย โครงสร้างและการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1.1 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ
ความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและ
เท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดย
ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถ
เทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

1.2 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี
มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย
ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ
มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน
ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การ
สร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นใน
วิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย
ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

1.3 โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดโครงสร้างดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน
 - ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
 - ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
 - ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 - ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นสาระหนึ่งที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ

3. การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบ 8 กลุ่ม ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้และระดับพัฒนาการของผู้เรียน หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ จัดในช่วงชั้นที่ 1 และ ช่วงชั้นที่ 2 และควรจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ 4-8 ชั่วโมง สาระภาษาไทย ด้านการอ่านและการเขียนและทักษะคณิตศาสตร์ ควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ควรใช้เวลาร้อยละ 40 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาระภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 สาระมีรายละเอียด ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณและพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 การใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่าง เห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.4 การจัดการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 55) ได้กำหนดว่า การจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรจัดให้สอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ซึ่งกำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นผู้จัดการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ สร้างสรรค์ความรู้ของตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนรู้ แบบบูรณาการ การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ การบูรณาการโดยยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องสนองตอบต่อความสนใจ ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ในแต่ละคาบเวลาเรียน ไม่ควรเกินความสนใจของผู้เรียน

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

2.1 ความหมาย การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (Concentrate language encounter instruction)

หมายถึง การสอนที่เน้นการพัฒนาการรู้หนังสือในขั้นปฏิบัติการ (Functional literacy) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษากาย ในระดับที่มีวิจารณญาณและ

สามารถนำความรู้จากการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ (เสาวลักษณ์ รัตนะวิชัย. 2546 : 86)

2.2 ความเป็นมาของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

เสาวลักษณ์ รัตนะวิชัย (2546 : 87) ได้สรุปว่า การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (Concentrate language encounters หรือ CLE) ได้รับการพัฒนามาจากนักภาษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านและครูผู้สอนภาษาหลายท่าน เช่น ไบรอันเกรย์ ดร.ริชาร์ด วอล์คเกอร์ และเน็ยคอร์ จากประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แคนาดาและประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับประเทศไทย พ.ศ. 2527 เสาวลักษณ์ รัตนะวิชัย ร่วมกับ ริชาร์ด วอล์คเกอร์ และเบรนดัน บาร์ทเล็ทท์ (Brendan Bartlett) ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาการสอนอ่านและเขียนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากศาสตราจารย์ ดร.อารี สันทรวี อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนและสมาคมผู้ปกครองนักเรียน ในการจัดตั้งศูนย์การอ่านเพื่อทำการทดลองการสอนและทำวิจัยเชิงปฏิบัติการสอนภาษาอังกฤษและภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2528 ผลการทดลองพบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาการสื่อสารได้ดีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนมีความสนใจในการเรียน รักการอ่านและการเขียนได้ดีขึ้น โดยเฉพาะวิชาภาษาไทย นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดรวบยอดจากการอ่านและเขียนได้อย่างรวดเร็ว จากผลการวิจัยนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และโรตารีสากลได้ร่วมกันวิจัยนำร่องโครงการพัฒนาภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ณ โรงเรียนชายแดนในจังหวัดสุรินทร์ในปี พ.ศ. 2530-2536 ทดลองกับนักเรียนในเขตอีสานใต้ และในปี 2533-2536 ทดลองกับนักเรียนชายแดนภาคใต้ 5 จังหวัด โดยเงินทุน 3 เอะ ของมูลนิธิ โรตารีสากลจุดมุ่งหมายของโครงการ คือ พัฒนาการรู้หนังสือในชั้นปฏิบัติการของนักเรียนไทย ในระดับประถมศึกษา ซึ่งหมายถึงความสามารถในการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนในระดับ ที่มีวิจักษณ์ญาณ สามารถนำความรู้มาพัฒนาชีวิตและศึกษามวลประสบการณ์ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนสามารถอ่านเขียนฟังและพูดเรื่องที่อ่านได้รวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนุกสนานในการเรียนรู้ ทุกชั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยการสอนภาษาไทย แบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 25) โดยพบว่านักเรียนสามารถพัฒนาการรู้หนังสือ ชั้นปฏิบัติการได้ดีเป็นที่น่าพอใจยิ่ง แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างเห็น ได้ชัดในปี พ.ศ. 2541 ศูนย์วิจัยปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยผลการดำเนินการทั่วประเทศ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีความสามารถทางภาษาไทยโดยรวมทุกทักษะสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเดิม

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา พบว่า วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นวิธีสอนที่มีการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ การรับรู้ การบูรณาการความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาการอ่าน เขียน และนิสัรกรการอ่านของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

2.3 หลักการและแนวทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

กระบวนการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยยึดหลักการพัฒนาการรับรู้และการเรียนรู้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อการสื่อความหมายในบริบทของสถานการณ์และวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับของการพัฒนาภาษาโดยใช้ประสบการณ์ตรงในการสื่อสารด้วยกระบวนการทางความคิดของตนเอง จากการพัฒนาความหมายโดยตรงของบริบทไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษาอัน ได้แก่ หน่วยเสียง หน่วยคำ หน่วยไวยากรณ์ และระบบตัวสะกดต่าง ๆ โดยใช้สื่อการสอนและการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นตามชนิดและความหลากหลายในการสื่อความหมายของเนื้อความหรืออรรถลักษณะ (Genre) ในบริบทต่าง ๆ ผู้เรียนจะได้รูปแบบการเรียบเรียงและวิธีการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม โดยสามารถพัฒนาความคิดรวบยอดจากสื่อต่าง ๆ เป็นความคิดของตนเองถ่ายทอดเป็นภาษาพูดภาษาเขียนและภาษากายสื่อความหมายที่เข้าใจได้ในการสื่อสารกระบวนการเรียนรู้จะเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และการปฏิบัติงานอย่างอิสระควบคู่ไปกับการให้คำแนะนำและช่วยเหลือของครูผู้สอนตามเอกัตภาพด้วยกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาด้วยปฏิสัมพันธ์ทั้งทางวาจาและไม่ใช้วาจาร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาได้เร็วสนุกสนานในการเขียนจากการลองผิดลองถูกในการใช้ภาษาของตนร่วมกับเพื่อนและครูผู้สอนรวมทั้งมีโอกาสใช้ศักยภาพของตนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มและเป็นอิสระทำให้สามารถพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น การกล้าแสดงออก ความรับผิดชอบ ความเป็นประชาธิปไตย เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางวิธีหนึ่งที่มีลำดับขั้นตอนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการชัดเจนและแต่ละชั้นนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ทั้งกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคลซึ่งกระบวนการสอนภาษาไทย แบบมุ่งประสบการณ์ภาษามีหลักการแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ ๆ เป็นพื้นฐานดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 1)

2.3.1 ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (The communicative approach)

กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้ เน้นปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกลอยอกแสดงออก

ทางภาษาหรือการทดลองใช้ภาษา เพื่อความหมายด้วยตนเองทั้งการฟังการพูด การอ่านและการเขียน ย่อมทำให้การพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ ได้เนื้อหาที่จัด ขึ้นเป็นบทเรียนจึงควรเน้นบริบททางภาษาที่มีความหมายแก่นักเรียนตามหลักการใช้ภาษาในสังคม สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะมากกว่าการเน้นองค์ประกอบย่อยของภาษาและ หลักเกณฑ์ทางภาษา นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นต้องจัดให้นักเรียน มีโอกาสแสดงออกทางภาษาในลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน เพื่อฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ ครูมีหน้าที่คอยช่วยเหลือแนะนำและแก้ไขให้ นักเรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การทำงานกลุ่มย่อยเพื่อการอ่านร่วมกัน การ เขียนเรื่องร่วมกัน การโต้ตอบในการฟังพูดร่วมกัน

2.3.2 ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบธรรมชาติ (The natural approach)

กระบวนการสอนตามทฤษฎีนี้ เน้นการสอนสิ่งที่มีความหมายแก่นักเรียน โดยใช้สื่อการเรียน การสอนจากง่ายไปหายาก โดยเริ่มจากการใช้ความหมายโดยรวมที่จะสื่อสารทั้งภาษาพูด ภาษา เขียน ภาษาากก่อนที่จะเข้าใจเสียง และสัญลักษณ์หรือตัวอักษร การเข้าใจ ความหมายก่อนการ เข้าใจระบบเสียงที่ใช้แทนความหมายรวมทั้งระบบตัวอักษรที่เป็นสื่อสัญลักษณ์แทนเสียงหรือ ความหมายจะช่วยให้การรับรู้และเรียนรู้ภาษาง่ายขึ้น กระบวนการเรียนการสอนแบบมุ่ง ประสบการณ์ภาษาจึงเน้นการเรียนภาษาเพื่อสื่อความหมายในบริบทต่าง ๆ มากกว่าการเรียนภาษา เป็นส่วน ๆ แยกจากกันเช่น หน่วยเสียง หน่วยคำ และหน่วยไวยากรณ์

2.3.3 ทฤษฎีการสอนอ่าน

กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้เป็นการสร้างความหมายจากสัญลักษณ์ โดยผ่าน กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของทฤษฎีการสอนอ่านกระบวนการสอนอ่านจึง ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์โดยการตีความบริบทต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้เดิม การเรียนรู้ ระบบความคิดและการเรียนรู้ของตนเองรวมทั้งโครงสร้างของบริบท ซึ่งจะช่วยให้การจับใจความ สำคัญการหารายละเอียดของเรื่องการแปลความ การตีความ และขยายความง่ายขึ้น และทำให้เกิด ความเข้าใจในการอ่านได้ตีรวมทั้งทำให้ความสามารถในการเขียนอันเป็นทักษะที่ต่อเนื่องจากการอ่าน มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น ดังนั้นวิธีสอนและเทคนิคการสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการทาง จิตวิทยาในการรับรู้การอ่าน การถ่ายโยงความคิดรวบยอด รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะช่วยให้ การอ่านสมบูรณ์ ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ ประสบการณ์เดิม และการระลึกถึงสิ่งที่อ่านได้ เพื่อให้การเรียนรู้การอ่านเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ

ด้วยหลักการและทฤษฎีทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวเป็นไปตามการรับรู้โดยธรรมชาติ โดย การพัฒนาความหมายรวมของภาษาไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษาซึ่งไบรอัน เกรย์ ผู้ริเริ่ม

ได้เขียนไว้เมื่อครั้งการประชุมสัมมนาทางภาษาศาสตร์ประยุกต์ประจำปี ค.ศ. 1987 ณ ประเทศออสเตรเลียว่า แน่นอนที่สุดพื้นฐานสำคัญที่สุดสำหรับ โปรแกรมทางภาษาอันสมเหตุสมผล จะประสบความสำเร็จได้นั้น คือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ธรรมชาติที่เด็กเคยรู้จักมักคุ้นมาแล้วเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอรรถฐานที่ เสวาลักษณ์ รัตนวิชัย (2546 : 93) ซึ่งเป็นนักวิชาการของไทยที่ได้ร่วมโครงการและพัฒนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ มาโดยตลอด

การจัดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษานั้นจัดให้การอ่านเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การฟัง การพูด การเขียนในลักษณะทักษะสัมพันธ์หรือในลักษณะบูรณาการตามหลักการสอนเพื่อการสื่อสารนักเรียนจะใช้บริบททางภาษาจากการอ่าน และพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะสื่อสารซึ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนเป็นหลักเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาในทักษะสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติและเกิดความคล่องตัวจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา จนถึงขั้นนำไปประยุกต์อย่างมีประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาจึงเน้นการสอนความหมายของภาษาก่อนจะสอนองค์ประกอบย่อยของภาษา อันได้แก่ รูปพยัญชนะ สระ ตัวสะกด และหลักเกณฑ์ทางภาษา

2.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

จากหลักการและแนวทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษาจึงได้รับการพัฒนาขึ้นให้มีลักษณะการพัฒนาภาษาอย่างบูรณาการจากความหมายรวมของเรื่องไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษาและไม่เพียงแต่จะเน้นการพัฒนาทักษะทางภาษาจากการอ่านไปสู่ทักษะทางภาษาอื่นเป็นทักษะสัมพันธ์ เช่น ฟังและเขียน แต่ยังเน้นกระบวนการอ่านที่สำคัญ แก่นักเรียนอีกด้วย โดยพยายามให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับการใช้เทคนิคในการอ่านบางประการ เช่น การให้ความสนใจ การใช้ประสบการณ์เดิม และการระลึกเรื่องที่อ่านได้ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นก็คือจับใจความสำคัญ ตีความ แปลความ และขยายความของเรื่องที่อ่านได้

ขั้นตอนการสอนดังกล่าวแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง

ขั้นที่ 2 ให้นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ ลำดับเรื่อง สนทนาหรืออภิปรายเกี่ยวกับเรื่อง อ่านออกเสียงและเล่นบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 3 เขียนเรื่องร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน

ขั้นที่ 4 ทำหนังสือเล่มใหญ่

ขั้นที่ 5 ฝึกทักษะทางภาษา

ขั้นตอนการสอนทั้ง 5 ขั้นจะคำนึงถึงกระบวนการของหลักการทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อรู้แจ้ง (Mastery learning) ด้วย ทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างนักเรียนในกระบวนการเรียนการสอนด้วยเวลาการเรียนรู้ (Learning time) ของนักเรียนแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปตามวัย และสติปัญญา บางคนอาจเรียนช้าบางคนอาจเรียนเร็ว การจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างในการใช้เวลาการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยจึงจะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ การให้เวลานักเรียนฝึกปฏิบัติทางภาษามาก ๆ ย่อมช่วยให้แก่นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มาก (น้ำฝน นักช้อง, 2546 : 40)

2.5 จุดมุ่งหมายการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

จุดมุ่งหมายของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา คือ การรู้หนังสือในชั้นปฏิบัติการ หรือความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทั้งภาษาพูดภาษาเขียนและภาษาภายในระดับที่มีวิจรรย์ญาณ สามารถนำความรู้จากการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอันได้แก่ การนำมาปฏิบัติเพื่อช่วยตนเองและผู้อื่นในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ยังสามารถใช้ความรู้ในการสื่อสารและในการศึกษาค้นคว้าวิชาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เสาวลักษณ์ รัตนวิษย์, 2533 : 23)

2.6 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างระดับความสามารถความถนัดความสนใจและสติปัญญาของผู้เรียนกลวิธีในการสอนและยึดหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงระบบของความหมาย (Systemic linguistics) ภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา (Psycholinguistics) และจิตวิทยาการเรียนรู้ (Learning psychology) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางความคิดและมีเจตคติทางบวกในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้ภาษาฟังพูดอ่านเขียนได้อย่างอิสระและถูกต้องซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ (บันลือ พลฤกษ์วัน, 2543 : 40)

1. รูปแบบที่ 1 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
2. รูปแบบที่ 2 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
3. รูปแบบที่ 3 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มี 2 ลักษณะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่ใช้หนังสือประเภทจินตนาการและเรื่องจากประสบการณ์ นิทาน เรื่องสั้นมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่ใช้หนังสือประเภทวิธีการหรือกระบวนการ ซึ่งแต่ละประเภทมีขอบข่ายการจัดกิจกรรม ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่ใช้หนังสือประเภทจินตนาการและเรื่องจากประสบการณ์ นิทาน เรื่องสั้น

ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายโดยรวมของเรื่อง สามารถตอบคำถามแสดงความคิดเห็น สรุปความคิดรวบยอดได้กิจกรรมในขั้นนี้ครูเป็นผู้อ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง โดยใช้เทคนิคการอ่านเชิงเล่าเรื่องอย่างมีชีวิตชีวาเพื่อสร้างความสนใจ อาจแสดงท่าทางประกอบแต่ไม่ต้องขยายความในขณะที่อ่าน การอ่านเชิงเล่าต้องเล่าให้จบในคราวเดียวกันและให้นักเรียนช่วยกันสรุปและแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่อ่าน โดยกระตุ้นด้วยคำถามหรือให้รูปภาพประกอบเพื่อให้นักเรียนคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ อ่านประสบการณ์เดิม ในขั้นนี้จะเริ่มพัฒนาความคิดรวบยอดความหมายของคำ สำหรับคำที่เป็นนามธรรมและคำอธิบายเป็นภาษาไทยง่าย ๆ ไม่ได้ ครูอาจอธิบายเป็นภาษาถิ่นได้

ขั้นนี้เป็นการเตรียมความพร้อมการฟังและพูด เน้นการฝึกสมาธิการฟัง เพื่อจับใจความเรื่องที่ฟังการเคลื่อนไหวสายตาจากซ้ายไปขวา ทำให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินและได้รับการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ทางภาษาจากการฟัง

ข้อเสนอแนะ การจับหนังสือควรจับให้ถูกต้องไม่พับหรือม้วนหนังสือ หน้าใดไม่ต้องการให้นักเรียนเห็น ควรใช้กระดาษปิดและไม่ต้องชี้ตามตัวอักษรที่อ่าน

ขั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนฝึกระลึกเรื่องที่ฟังและเข้าใจความหมายรายละเอียดของเรื่อง

กิจกรรมในขั้นนี้นักเรียนเป็นผู้เล่าเรื่องที่ฟังถ้านักเรียนเล่าเรื่องไม่ได้ครูอาจกระตุ้นโดยใช้คำถามหรือรูปภาพประกอบ สำหรับการแสดงบทบาทสมมติควรให้นักเรียนทุกคนได้ร่วมแสดงบทบาทสมมติและเป็นผู้บอกบท

ข้อเสนอแนะ ในการจัดกิจกรรมในขั้นนี้สามารถจัดได้ต่อเนื่องกับขั้นที่ 1 ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน

ขั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวอักษร ความสัมพันธ์ของเสียงกับตัวอักษรนักเรียนสื่อความหมายของภาษาพูดเป็นภาษาเขียนและนักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์และใช้จินตนาการสื่อความหมาย

กิจกรรมในขั้นนี้นักเรียนเป็นผู้บอกเรื่องให้ครูเขียน โดยให้นักเรียนตกลงกันว่าจะเริ่มอย่างไร ให้ครูเขียนประโยคตรงไหนของแผนภูมิ ครูควรเน้นให้นักเรียนบอกคำ และประโยคให้ถูกต้องชัดเจน ครูทวนคำขณะที่เขียนคำ การเขียนไม่ควรบังคับแผนภูมิเพื่อให้นักเรียนเห็นลีลาการเขียน

อักษร ทีละตัวและให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของเสียงกับอักษรที่เขียน ในช่วงนี้ ควรให้นักเรียน ฝึกเขียนอากาศด้วย เมื่อเขียนจบประโยคให้นักเรียนอ่านตามครูทวนซ้ำการวาดภาพ แต่ละหน้าต้องสัมพันธ์กับข้อความที่เขียน

ข้อเสนอแนะ ถ้านักเรียนจำเรื่องไม่ได้ควรกระตุ้นโดยใช้คำถามหรือรูปภาพประกอบเรื่อง และเล่นบทบาทสมมติ กิจกรรมในขั้นนี้ควรให้ความรู้ในเรื่องการเว้นวรรคตอน การย่อหน้า

ขั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียง และเข้าใจความหมายของคำและประโยคเรื่องที่อ่าน

กิจกรรมขั้นนี้นักเรียนลอกข้อความจากแผนภูมิขั้นที่ 3 แล้วฝึกอ่านออกเสียงเพื่อช่วย กำหนดภาพและวาดภาพประกอบแผนภูมิครั้งละ 1 แผ่น ตามลำดับเรื่องจนจบ และเขียนชื่อสมาชิกกลุ่ม ในปกหลังพร้อมกับจัดทำรูปเล่มให้เรียบร้อยและนำเสนอผลงาน

ข้อเสนอแนะ ควรให้นักเรียนฝึกทำงานเป็นกลุ่ม กรณีที่นักเรียนเขียนหนังสือไม่ได้ ครูควรคัดลอกข้อความให้กับนักเรียนและควรตรวจสอบวิธีเขียนอักษรพร้อมทั้งแนะนำลีลา การสอนที่ถูกต้องให้กับนักเรียน

ขั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะทางภาษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องหลักเกณฑ์ ทางภาษาและทักษะการใช้ภาษา ขั้นนี้นักเรียนใช้หนังสือเล่มใหญ่ของกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ตั้งแต่ การใช้ประสบการณ์ การจำคำเรียนรู้สัญลักษณ์อักษรให้สัมพันธ์กับเสียงอักษรซึ่งเป็นการพัฒนา ทักษะภาษาไปสู่ทักษะการอ่าน การเขียนคำ การเล่าเรื่องที่อ่านและฟังตลอดจนการเขียนเรื่องการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ การสอนขั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะทางภาษามีขั้นต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นจำคำในหนังสือเล่มใหญ่เป็นขั้นตอนแรกในการเรียนรู้ภาษาด้วยการจำ เรียนรู้ สัญลักษณ์ของคำซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางภาษาไปสู่ทักษะอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ครูควรจัด กิจกรรมที่เร้าความสนใจให้เป็นการเล่นง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ควรแทรกข้อปฏิบัติ ในการฟังด้วย ก่อนจัดกิจกรรมครูควรแล้วจึงจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการจำคำโดยจัดกิจกรรม อย่างหลากหลาย

ขั้นอ่านคำในหนังสือเล่มใหญ่เป็นขั้นที่ต่อเนื่องจากการจำคำเพราะต้องใช้ประสบการณ์ ในการจำคำซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้สัญลักษณ์หรืออักษรและสัมพันธ์อักษรของเสียงกับตัวอักษร จะทำให้อ่านคำได้ถูกต้องและจำได้เร็ว ควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายจะช่วยให้ นักเรียนสนุก กับการอ่านคำ

ขั้นเขียนคำในหนังสือเล่มใหญ่ ขั้นนี้ควรให้ต่อเนื่องจากการอ่านคำจะทำให้เข้าใจระบบ ตัวสะกดที่ใช้แตกต่างกันในคำต่าง ๆ ที่พบเมื่อได้อ่านและเขียนอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งควรแนะนำ ทำท่างในการเขียน การจับดินสอ วิธีเขียนอักษรแต่ละตัวให้ถูกต้อง

ขั้นนำคำมาแต่งประโยคปากเปล่า หลังจากนักเรียนได้อ่านและเขียนคำอย่างต่อเนื่องให้นักเรียนได้แต่งประโยคปากเปล่าครูอาจทบทวนความหมายของคำที่เข้าใจยากเพื่อนักเรียนได้คิดประโยคต่าง ๆ เป็นและอ่านประโยคที่แต่ง กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกเขียนและอ่านประโยคที่แต่งปากเปล่าจากคำต่าง ๆ หากนักเรียนต้องการแต่งประโยคจากคำใหม่ที่ยังไม่เคยเรียนครูต้องเขียนคำนั้นให้นักเรียนดูจะช่วยให้นักเรียนจำคำที่ต้องการได้ทำให้เรียนคำใหม่อย่างมีความหมายและใช้เวลาเรียนรู้อย่างรวดเร็ว

ขั้นแจกลูกประสมคำ จากคำในหนังสือเล่มใหญ่ไปสู่คำใหม่เป็นขั้นการสอนองค์ประกอบย่อยของภาษาโดยใช้คำจากหนังสือเล่มใหญ่เป็นหลัก การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ของคำที่พบจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจระบบเสียงระบบคำและหลักเกณฑ์ทางภาษาซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถอ่านเขียนคำใหม่ที่ตนต้องการได้เร็วขึ้น

ขั้นนำคำใหม่มาแต่งประโยคปากเปล่า ให้นักเรียนฝึกทักษะการพูดโดยนำคำใหม่ที่ตนพบและรู้จักมาแต่งประโยคปากเปล่าเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำนั้นยิ่งขึ้น

ขั้นอ่านและเขียนประโยคใหม่ เมื่อนักเรียนสามารถนำคำใหม่มาแต่งประโยคเพื่อฝึกทักษะการพูดแล้วให้นักเรียนได้ฝึกอ่านและเขียนคำใหม่ในประโยคใหม่ อาจจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันแต่งประโยค และควรแทรกข้อควรปฏิบัติตนในการอ่านและเขียนด้วย

ขั้นอ่านเรื่องจากเรื่องใหม่ ขั้นนี้เป็นการฝึกความสามารถในการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจเพื่อความเข้าใจและให้มีความรู้แตกฉานต่อไป กิจกรรมนี้ควรแทรกข้อปฏิบัติตนในการอ่าน เขียน และมารยาทในการใช้ห้องสมุด

ขั้นเล่าเรื่องหรือบอกรายละเอียดจากสิ่งที่อ่าน ฟัง และพบในชีวิตประจำวัน ขั้นนี้ฝึกเล่าเรื่องที่ตนอ่านหรือฟังหรือพบในชีวิตประจำวันให้เพื่อน ๆ และครูฟังซึ่งเป็นการฝึกจับใจความสำคัญ ความเข้าใจในการอ่าน การฟังและฝึกการใช้ภาษาโดยถ่ายทอดความรู้โดยการพูด

ขั้นพูดโต้ตอบและสนทนาเรื่องต่าง ๆ ขั้นนี้ฝึกให้นักเรียนพูดโต้ตอบโดยใช้เกมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ขั้นเขียนเรื่องสั้น ให้นักเรียนได้ฝึกใช้ความคิดและประสบการณ์ของตนสื่อสารเป็นภาษาเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยการฝึกเขียนเรื่องสั้น ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้ง 4 ทักษะให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 16)

จากข้อความดังกล่าวพบว่าการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่งจะต้องจัดอย่างต่อเนื่องจะขาดหายขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดมิได้การเรียนการสอนจึงจะมีประสิทธิภาพ

2.2 การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทวิธีการมีขอบข่ายกิจกรรมแต่ละขั้นดังนี้ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. 2533 : 30)

ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟังมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายโดยรวมของเรื่อง

กิจกรรมในขั้นนี้ ครูเป็นผู้อ่านเรื่องให้นักเรียนฟังโดยใช้เทคนิคการอ่านเชิงเล่าเรื่องอย่างมีชีวิตชีวาจนจบเรื่อง แล้วแนะนำอุปกรณ์ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามหนังสือให้นักเรียนดูแล้ว สาธิตการทำสิ่งนั้นอย่างช้า ๆ และชัดเจน ในกรณีที่ไม่มีหนังสือครูก็สามารถแนะนำอุปกรณ์และสาธิตการทำสิ่งนั้นได้เลย

ขั้นนี้เป็นการเตรียมความพร้อมการฟังและพูดเน้นการฝึกสมาธิการฟังเพื่อจับใจความเรื่องที่ฟังการเคลื่อนไหวสายตาคายไปขวา ทำให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินและได้รับการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ทางภาษาจากการฟัง

ขั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนฝึกระลึกเรื่องที่ฟัง

กิจกรรมในขั้นนี้นักเรียนระลึกเรื่องด้วยการแนะนำอุปกรณ์ที่จะทำสิ่งนั้นมีอะไรบ้างและเล่าวิธีการทำสิ่งนั้นทีละขั้นอย่างชัดเจน ในกรณีที่นักเรียนเล่าไม่ได้ครูอาจใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนลงทำในสิ่งนั้นทีละขั้นหรือทีละข้อจนเสร็จ จากนั้นก็ให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาดบริเวณนั้นให้เรียบร้อย

ขั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวอักษร ความสัมพันธ์ของเสียงกับตัวอักษร นักเรียนสื่อความหมายของภาษาพูดเป็นภาษาเขียนและนักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์และใช้จินตนาการสื่อความหมาย

กิจกรรมในขั้นนี้ นักเรียนเป็นผู้บอกอุปกรณ์ที่ใช้ทำสิ่งนั้นพร้อมกับบอกวิธีการทำสิ่งนั้น ๆ ทีละขั้นหรือทีละข้อ ให้ครูเขียนแผนภูมิเพื่อให้นักเรียนเห็นลีลาการเขียนอักษรทีละตัวและเข้าใจความสัมพันธ์ของเสียงกับตัวอักษร ถ้านักเรียนจำเรื่องไม่ได้ควรกระตุ้นด้วยการใช้คำถาม

ขั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงและเข้าใจความหมายของคำและประโยคเรื่องที่อ่าน

กิจกรรมขั้นนี้นักเรียนลอกข้อความจากแผนภูมิขั้นที่ 3 แล้วฝึกอ่านออกเสียงเพื่อช่วยกำหนดภาพและวาดภาพประกอบแผนภูมิที่ 3 ทีละ 1 แผ่น ตามลำดับขั้นตอนจนจบเรื่องและเขียนชื่อสมาชิกกลุ่มในปกหลังพร้อมกับจัดทำรูปเล่มให้เรียบร้อยและนำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะภาษา การดำเนินการเช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาที่ใช้หนังสือมีเนื้อเรื่องประเภทจินตนาการ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทวิธีการกับประเภทจินตนาการมีความแตกต่างกันบ้างในชั้นที่ 1 และ ชั้นที่ 2 รูปแบบที่ 2 ใช้สำหรับนักเรียนที่สามารถอ่านและเขียนประโยคพื้นฐานได้พอสมควรแล้ว จุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านและเขียนเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายโดยมีวัตถุประสงค์ในการสื่อความที่แตกต่างกัน โดยใช้ความคิดของตนเองรวมทั้งการสื่อสารเป็นภาษาพูดมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. นักเรียนอ่านเรื่องร่วมกันอภิปรายหรือสนทนาเกี่ยวกับเรื่องทีอ่านกับครูและทำผังสรุปความ
2. ครูโยงเรื่องทีอ่านเข้าสู่เรื่องของนักเรียนและอภิปรายร่วมกัน
3. เขียนเรื่องร่วมกันกับครูในกลุ่มใหญ่ในระยะแรก ระยะต่อมาให้เขียนเรื่องของนักเรียนเองในกลุ่มย่อยหรือตามลำพัง

4. อภิปรายสนทนาและวิเคราะห์วรรคสัญลักษณ์ภาษาร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องในเนื้อความที่นักเรียนเขียนขึ้นในชั้นที่ 3

5. ทำกิจกรรมภาษา เพื่อทบทวนฝึกความแม่นยำและเสริมทักษะทางภาษา รูปแบบที่ 3 ใช้สำหรับนักเรียนที่สามารถอ่านเขียนได้อย่างหลากหลายจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อให้นักเรียนหาข้อมูลจากการสื่อสารทั้งภาษาพูด และภาษาเขียนจากบทความ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ฟังหรือได้อ่านในชีวิตประจำวันและสามารถรายงานข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ฟังที่ได้อ่านเป็นภาษาเขียนหรือภาษาพูดสื่อความให้เป็นที่เข้าใจได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ (ประนอม สุขนาคะ. 2545 : 21)

ขั้นตอนการสอนมีดังนี้

1. ปฐมนิเทศ เตรียมวิเคราะห์ความหมายของเรื่องทีอ่าน โดยการเดา สรุป และลำดับเรื่อง
2. สะท้อนความคิดจากเรื่องทีอ่านไปสู่การกำหนดเป้าหมายหรือการวางแผนการเขียน
3. บันทึกย่อสาระของเรื่องตามเป้าหมายหรือแผนการเขียน
4. สังเคราะห์สาระของเรื่องและเขียนเรื่องนั้นในขั้นร่าง
5. ทบทวน ตรวจสอบ และแก้ไขงานเขียน

เขียนเรื่องในขั้นสุดท้ายและทำกิจกรรมเสริมทักษะทางภาษา การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาทั้ง 3 รูปแบบมีความคล้ายคลึงกันแต่ละรูปแบบจะเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในแต่ละวัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่แบบมุ่งประสบการณ์ภาษารูปแบบที่ 1 เพราะสอดคล้องกับวัยและความสามารถของผู้เรียน การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษามุ่งเน้นความสำคัญของกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างเนื้อความการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาจะเน้นการสร้างเนื้อความระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียนหรือผู้เรียนคิดสร้างสรรค์เอง เนื้อความดังกล่าวจะรวมทั้งที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียนและภาษากายตามระดับความสามารถ

2. การใช้การเสริมต่อการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะใช้กลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ตลอดเวลาในช่วงการสอนทุกขั้นตอนของรูปแบบการสอนต่าง ๆ โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทั้งภาษาพูด ภาษาเขียนและภาษากาย เช่น การต่อเติมคำพูด การซ้ำย้ำทวนคำหรือประโยค การถามให้คิดทบทวน การให้คำชมเชย กลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนภาษาไม่ยาก สามารถประสบความสำเร็จได้ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนและการใช้ภาษาด้วยตนเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังรู้สึกว่าการครูผู้สอนคอยให้กำลังใจและมีกำลังใจที่จะพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ของตนเองอย่างเต็มที่ในกิจกรรมต่าง ๆ

3. การซ้ำย้ำทวน ขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนเน้นการซ้ำย้ำทวน การใช้ภาษาในลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ครูผู้สอนจะคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำและวางแผนการจัดกิจกรรม ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาและฝึกฝนทบทวนการใช้ภาษาได้ตลอดเวลาในแต่ละขั้นตอน โดยอาศัยการช่วยเหลือจากเพื่อนและครูผู้สอน กิจกรรมที่จัดในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาจะไม่เน้นการซ้ำย้ำทวนจากการท่องจำแต่จะเกิดการซ้ำย้ำทวนจากการปฏิบัติกิจกรรมที่จำเป็นต้องมีการทบทวนและการคิดอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อจบสิ้นการเขียนร่วมกันแล้วผู้เรียนยังมีโอกาสอ่านซ้ำเนื้อความที่เขียนร่วมกันอีกในการทำหนังสือเล่มใหญ่ และฝึกฝนการใช้ตัวสะกดโดยอ่านและเขียนคำต่าง ๆ ในหนังสือเล่มใหญ่ จากการเล่นเกมนิรันดร์ท้ายเป็นต้น นอกจากนี้การจัดชั้นเรียนก็เป็นส่วนสำคัญ การจัดมักจัดให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มย่อยประมาณกลุ่มละ 5 - 6 คน และรวมกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษาหารือกับครูผู้สอน รวมทั้งจัดบริเวณสำหรับการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระโดยจัดมุมเขียน มุมอ่าน และการจัดวางหนังสือเล่มใหญ่ของกลุ่มรวมทั้งบริเวณแสดงผลงานต่าง ๆ ของผู้เรียน

การวัดผลประเมินผลและการซ่อมเสริม

การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถวัดและประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางภาษาของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนได้อยู่แล้วทุกขั้นตอนอย่างไม่เป็นทางการ ครูผู้สอนอาจวัดและประเมินผลอย่างเป็นทางการได้โดยจัดแบบทดสอบวัดผลเชิงปฏิบัติการโดยใช้แบบทดสอบการเขียนตามคำบอก การทำแบบทดสอบโคลซ (Cloze test) การเขียนเรียงความ และการสัมภาษณ์ โดยเน้นการใช้ข้อมูลหรือเนื้อความประเภทต่าง ๆ จากสื่อที่พบเห็นในชีวิตประจำวันที่ไม่ใช่บทเรียนหรือกิจกรรมที่เคยเรียนมาก่อนทั้งนี้เพื่อวัดความสามารถ

ในการสื่อสารภาษาโดยรวมจากชีวิตประจำวันตามเป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและศึกษามวลประสบการณ์อื่น ๆ ตามเป้าหมายของการพัฒนาการเรียนรู้หนังสือถาวรต่อไปในอนาคต สำหรับการสอนซ่อมเสริมอาจปฏิบัติได้ในขั้นตอนสรุปบทบาทครู (เสาวลักษณ์ รัตนาวิช. 2546 : 93)

2.7 ประโยชน์ของการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการสื่อสาร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนี้

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติในลักษณะบูรณาการ เน้นความเข้าใจความหมายหรือความคิดรวบยอดของภาษาโดยรวมก่อนเข้าใจเสียงและสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของภาษา
2. ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานจากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอนทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย
3. ผู้เรียนมีโอกาสได้คุ้นเคยกับกระบวนการอ่านที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของมนุษย์ส่งผลให้เกิดนิสัยรักการอ่าน
4. ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกันได้ฝึกฝนการเป็นประชาธิปไตยความมีวินัยและยอมรับผิดชอบ
5. ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความสามารถเฉพาะด้านและเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การวาดภาพ การเขียนเรื่องเป็นต้น
6. ผู้เรียนจะได้รับแบบอย่างที่ต้องการทางภาษาจากครูสามารถเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางภาษาขั้นพื้นฐาน
7. นักเรียนมีโอกาสได้รับการส่งเสริมให้กล้าแสดงออกทางภาษา สามารถลำดับความคิดในการพูดและการเขียนได้ใช้ภาษาได้หลากหลาย
8. ผู้เรียนได้รับโอกาสได้รับการซ่อมเสริมข้อบกพร่องทางภาษาในแต่ละองค์ประกอบย่อยได้อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 5 ของกระบวนการเรียนการสอน (เสาวลักษณ์ รัตนาวิช. 2533 : 24)

จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมมุ่งประสบการณ์ทางภาษานี้มีประโยชน์อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้ด้านการอ่าน ผู้วิจัยจึงคัดเลือกวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษามาแก้ปัญหาให้กับนักเรียนประเภทดังกล่าว

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู

3.1 ลักษณะการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู

การจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดแนวคู่มือครู การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ. 2544 : 87) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการบรรยายของครู ซึ่งเริ่มจากการสนทนาซักถาม การบรรยาย การทบทวนปัญหา แบ่งกลุ่ม ทำงานกลุ่ม คิดหาข้อสรุปร่วมกัน แล้วนำเสนอผลงานโดยมีครูนักเรียนร่วมกันประเมินผลงาน ดิชมผลงานที่น่าเสนอ ฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล จัดการเรียนรู้เป็นแบบฝึก ใบความรู้ ใบงานที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ

3.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามคู่มือครู

การจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจและวัยของผู้เรียนสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

อ่านคำ อ่านประโยค อ่านแจกลูกสะกดคำ สร้างคำใหม่ แต่งประโยค

ขั้นที่ 1 อ่านคำ

การอ่านเป็นคำและให้นักเรียนรู้ความหมายของคำที่อ่าน ควรเริ่มสอนได้ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 3 นักเรียนจะได้ฝึกจำคำฝึกสังเกตรูปคำ ในระยะนี้นักเรียนจะจำคำและจับคู่คำกับภาพเพื่อแสดงความหมายของคำได้ ครูอาจให้นักเรียนนำคำที่อ่านแต่งประโยคปากเปล่าได้ การสอนอ่านเป็นคำจะสอนได้ระยะหนึ่งแต่เมื่อเรียนมากขึ้นนักเรียนพบคำมากขึ้นนักเรียนจะสับสนไม่อาจจำรูปคำที่อ่านได้จึงควรเริ่มสอนแจกลูกสะกดคำ

ขั้นที่ 2 อ่านประโยค

การสอนภาษาควรให้นักเรียนอ่านข้อความประโยคสั้น ๆ เพื่อให้สัมพันธ์กับภาษาพูดในชีวิตประจำวันและให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์ของภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน การสอนอ่านเป็นประโยคทำให้ได้ข้อความที่มีความหมายสมบูรณ์ ในการสอนครูควรสนทนาถึงความหมายของประโยคที่นักเรียนอ่านโดยใช้คำถามนักเรียนจะได้รู้ความหมายสมบูรณ์มากขึ้น

ขั้นที่ 3 อ่านแจกลูกสะกดคำ

เมื่อนักเรียนคุ้นเคยกับคำที่อ่านพอควรแล้วครูควรให้สังเกตรูปคำที่อ่านโดยครูให้อ่านคำที่ประสมสระอาเป็นการอ่านเป็นคำและอ่านแจกลูกคำ

อ่านคำ อา มา หา ตา

อ่านสะกดคำ ออ -1-อา มอ -1-มา หอ -1-หา ตอ -1-ตา

ให้นักเรียนสังเกตรูปร่างสระอา และตำแหน่งของสระอาโดยใช้คำถาม

ให้นักเรียนอ่านแจกลูกโดยครูนำอ่านครูใช้บัตรคำ ของเลื่อนประสมคำ
อ่านแจกลูกแบบไม่เห็นคำ อาจใช้วิธีออกเสียงพยัญชนะต้นและให้นักเรียนอ่านแจกลูกสระโดยวาจา

ขั้นที่ 4 สร้างคำใหม่นักเรียนคิดหาคำที่มีประสมสระตามประสบการณ์

นักเรียนนำเสนอคำต่าง ๆ ถ้าเขียนได้ให้นักเรียนออกมาเขียน

นักเรียนอ่านคำและสะกดคำที่เขียนไว้บนกระดานหน้าชั้นอีกครั้ง

ขั้นที่ 5 แต่งประโยค

เป็นขั้นนำคำใหม่ไปแต่งประโยค โดยให้นักเรียนนำคำที่คิดขึ้นไปแต่งประโยคตามความคิดของนักเรียนเอง การแต่งประโยคอาจแต่งด้วยวาจาหรือเขียนตามความเหมาะสม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูจะต้องจัดกิจกรรมตามลำดับตั้งแต่ขั้นที่ 1-5 ให้ครบทุกขั้นตอน

3.3 ข้อควรปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน

3.3.1 ต้องสอนทุกครั้งที่นักเรียนเรียนคำใหม่ ที่เป็นคำพื้นฐานในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หรืออาจถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3.3.2 ควรสอนจากง่ายไปหายาก คือสอนจากคำที่เป็นตัวสะกดในมาตราแม่ ก กา คำที่มีตัวสะกดตรงมาตรา ไม่ตรงมาตราตามลำดับและต่อดำคำที่มีลักษณะซับซ้อน

3.3.3 ควรเน้นเรื่องการอ่านออกเสียงแจกลูกประสมคำทั้งแบบเห็นคำจากบัตรคำ หรือที่ครูเขียนบนกระดานหรือจากหนังสือเรียน และการฝึกแจกลูกแบบปากเปล่าจนสามารถอ่านแจกลูกได้อย่างคล่องปาก

3.3.4 ควรตระหนักเสมอว่าการสอนแจกลูกและการสะกดคำที่ถูกต้องต้องต้องเป็นการออกเสียงมิใช่การแยกตัวพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ลงในตารางแจกลูกคำ เพราะนั่นเป็นเพียงการจำแนกตัวอักษรที่เป็นส่วนประกอบของคำเท่านั้น

3.3.5 อ่านแจกลูกสะกดคำมีวิธีอ่านได้หลายแบบครูควรยึดอ่านแบบใดแบบหนึ่ง และใช้แบบเดิมไปตลอดจนเมื่อนักเรียนสามารถอ่านหนังสือได้คล่องก็ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีอ่านแบบแจกลูกสะกดคำอีกต่อไปครูที่สอน ป. 1 - 2 ควรเป็นคนเดียวกัน

3.3.6 สอนแจกลูกและสะกดคำแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลาอ่านนานเกินไปจะทำให้
นักเรียนเหนื่อยและเบื่อหน่ายและควรสอนอ่านควบคู่กับการสอนอ่านเป็นคำ อ่านเป็นประโยคด้วย
เพื่อให้นักเรียนรู้สึกสนุกและเรียนอย่างมีความหมาย

3.3.7 สอนอ่านคำ อ่านประโยคในบทเรียนแต่ละบทเรียนครูควรรู้จักเลือกคำที่จะนำมาให้อ่านแบบแจกลูกและสะกดคำไม่จำเป็นต้องแจกลูกและสะกดคำทุกคำในบทเรียนควรเลือกคำพื้นฐานที่นักเรียนต้องเรียนพยัญชนะใหม่ สระใหม่มาให้อ่านแจกลูกคำ

3.3.8 สอนแจกลูกสะกดคำจะใช้มากในช่วงระยะที่นักเรียนเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 เมื่อขึ้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีพัฒนาการอ่านมากขึ้นการอ่านแบบแจกลูกควรลดลงอาจจะเหลือเพียงการอ่านสะกดคำเท่านั้นเพื่อให้เขียนหนังสือไม่ผิดเมื่อนักเรียนอ่านคำได้แล้วจึงควรเลิกสะกดคำ (กรมวิชาการ. 2546 : 144)

3.4 แนวการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลว่านักเรียนสามารถสะกดคำได้หรือไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งขณะสอนและสิ้นสุดการสอนโดยใช้วิธีการและวิธีการดังนี้

3.4.1 การสังเกต ในการสังเกตนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการขณะอ่านแจกลูกและสะกดคำหรือการสังเกตการใช้นิ้วมือเขียนรูปตัวอักษรของคำที่อ่านในโอกาสนั้น ครูควรบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนในแบบสังเกตที่เตรียมไว้

3.4.2 การทดสอบในระหว่างชั่วโมงสอน ครูอาจสร้างแบบทดสอบแบบให้นักเรียนเดิมสระพยัญชนะที่ขาดหายไปหรือให้นักเรียนจำแนกคำที่ครูกำหนดในตารางแจกลูก

3.4.3 การสอบถาม ครูอาจตั้งคำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่าเกี่ยวกับตำแหน่งของสระ รูปร่างของสระ หรือให้นักเรียนเขียนคำใหม่ที่ใช้พยัญชนะ หรือสระหรือตัวสะกดเหมือนกับคำที่ได้เรียนไปแล้วหรือคำที่ครูกำหนดให้ (กรมวิชาการ. 2546 : 145)

ดังนั้นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) อ่านคำ จำคำ 2) อ่านประโยค 3) ฝึกอ่านแจกลูกสะกดคำ 4) สร้างคำใหม่จากประสบการณ์ 5) แต่งประโยคจากคำใหม่ที่สร้างขึ้น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องสามารถเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู ดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู

การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา	การจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู
1. ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง	1. อ่านคำ จำคำ
2. นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ	2. อ่านประโยค
3. ครูนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน	3. ฟีกอ่านแจกลูกสะกดคำ
4. นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่	4. สร้างคำใหม่จากประสบการณ์
5. ฟีกทักษะทางภาษาซึ่งประกอบด้วย	5. แต่งประโยคจากคำใหม่ที่สร้างขึ้น
5.1 จำคำ	
5.2 เขียนคำ	
5.3 แต่งประโยค	
5.4 อ่านแจกลูกสะกดคำ	
5.5 สร้างคำใหม่	
5.6 อ่านเรื่องใหม่	
5.7 เล่าเรื่องจากประสบการณ์	

4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่าน

ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายความสามารถในการอ่าน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : ออนไลน์) ให้ความหมายของคำว่าอ่านไว้ว่า อ่าน หมายถึง ว่าตามตัวหนังสือ ถ้าออกเสียงด้วยเรียกว่าอ่านออกเสียง ถ้าไม่ต้องออกเสียง เรียกว่า อ่านในใจ สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ เช่น อ่านสีหน้า อ่านริมฝีปาก อ่านใจ ตีความ เช่น อ่านรหัส อ่านลายแทง คิด นับ

การอ่าน หมายถึง กระบวนการรับรู้ตัวอักษรความเข้าใจในความหมายของคำและเป็นการพัฒนาความคิดสติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ (น้ำฝน นักช้อง, 2546 : 27)

การอ่าน คือ การสร้างความหมายจากสัญลักษณ์โดยผ่านกระบวนการทางความคิด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 7)

การอ่าน คือ การบริโภคนัยที่ถูกต้องเขียนออกมาเป็นตัวหนังสือหรือสัญลักษณ์โดยมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เริ่มมาจาก "แสง" ที่สะท้อนมาจากหนังสือผ่านเลนส์นัยน์ตาและประสาทตาเข้าสู่เซลล์สมองไปเป็นความคิด (Idea) การรับรู้ (Perception) และความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว (Short term and long term memory) การอ่านมิใช่การมองไปที่คำและสัญลักษณ์และตัวหนังสือแต่จะประกอบไปด้วยสมาธิ คือ ใจที่สงบนิ่งการรับรู้การจัดลำดับและการประมวลข้อมูลที่ได้จากการรับรู้เพื่อให้ได้สาระมากที่สุด (ฉวีลักษณ์ บุญญาญจน์. 2525 : 3)

เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ (2533 : 5) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง การสร้างความหมายจากสัญลักษณ์โดยผ่านกระบวนการคิดและยังเป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ในด้านของความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายผู้เขียนย่อมพยายามใช้สัญลักษณ์หรือตัวอักษรสื่อความหมาย หรือใช้ข้อมูลที่ตนต้องการสื่อสารแก่ผู้อ่าน การอ่านเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้เห็นเพิ่มพูนความรู้จากข้อเขียนของผู้อื่นเป็นรากฐานในการเรียนวิชาอื่น ๆ

ประนอม สุขนาคะ (2545 : 11) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ กระบวนการที่ผู้อ่านแปลความหมายจากตัวอักษร โดยผ่านกระบวนการทางความคิดในสมองแล้วเกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยประสบการณ์เดิมมาใช้ในการทำความเข้าใจกับสิ่งที่อ่านและองค์ประกอบหลายอย่างอื่นจะทำให้การแปลความหมายนั้นถูกต้อง

การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูดโดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้เป็นการอ่านเพื่ออ่านออก และการใช้ความสามารถในการผสมผสานด้วยอักษรออกเสียงเป็นคำ เป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่านหรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่อง เรียกว่า อ่านได้ อ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน (น้ำฝน นกขี้เือง. 2546 : 27)

ดังนั้นการอ่าน คือ การที่ได้สัมผัสทางตาอาจเป็นภาพหรือสัญลักษณ์โดยแปลสัญลักษณ์และส่งผ่านกระบวนการคิดทางสมองและเกิดความเข้าใจความหมายไปยังสมองและยังทำให้ผู้อ่านและผู้เขียนมีปฏิสัมพันธ์กัน สื่อสารถึงกันได้พร้อมทั้งยังเป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ประกอบอาชีพและมีชีวิตอย่างมีความสุข

4.2 ความสามารถในการอ่าน ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้ดังนี้

บอนด์ และแวกเนอร์ (Bond & Wagner. 1957 : 235) กล่าวว่า ความสามารถในการอ่านขึ้นอยู่กับพื้นฐาน หลายประการ คือ

1. การเข้าใจความหมายของคำ (Word meaning) การเข้าใจความหมายของคำเป็นทักษะพื้นฐานของการอ่าน ถ้านักเรียนรู้ความหมายของคำไม่เพียงพอ นักเรียนจะไม่เข้าใจประโยค (Sentence) และทำให้ไม่สามารถอ่านและพูดได้

2. การเข้าใจความหมายของกลุ่มคำ (Thought units) นักเรียนจะเข้าใจความหมายของประโยคได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนรู้จักอ่านเป็นกลุ่มคำ การอ่านทีละคำจะทำให้ไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน

3. การเข้าใจประโยค (Sentence comprehension) นอกจากนักเรียนจะต้องเข้าใจความหมายเป็นรายคำ และเป็นกลุ่มคำแล้ว นักเรียนจะต้องมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคำในประโยคด้วย นักเรียนที่ไม่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ ระหว่างคำ และกลุ่มคำในประโยคจะไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน

แฮริส (Harris 1969 : 59) ได้กล่าวถึง ความสามารถในการอ่านไว้ว่า จะต้องประกอบด้วย ความสามารถในด้านต่าง ๆ หลายด้าน ได้แก่

1. ความสามารถทางด้านภาษาและตัวหนังสือ คือ ความสามารถในการที่เข้าใจความหมายของคำใหม่ ๆ จากบริบท ความสามารถที่จะเข้าใจโครงสร้างของประโยคและความสามารถที่จะ เข้าใจเครื่องหมายวรรคตอน และตัวพิมพ์ เป็นต้น

2. ความสามารถทางความคิด คือ ความสามารถที่จะระบุจุดประสงค์ของผู้แต่ง ความสามารถที่จะเข้าใจความคิดสำคัญและความคิดย่อยที่สนับสนุนความคิดสำคัญและความสามารถที่จะสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

3. ความสามารถในการตีความหมายจากน้ำเสียงที่ผู้เขียนแสดงออกและความสามารถที่จะระบุ ท่วงทำนองของผู้เขียน

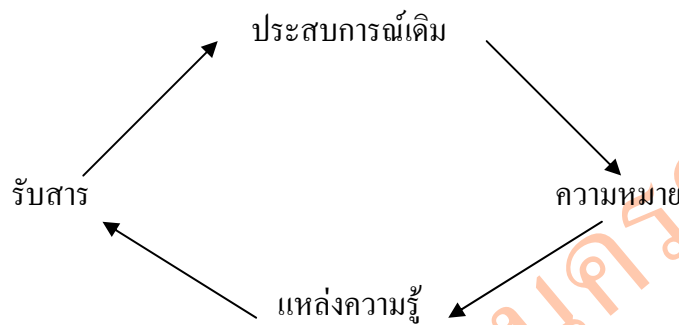
ลูธิพร ปาละติ (2531 : 12) ความสามารถในการอ่าน ประกอบด้วยความสามารถในด้านภาษา ด้านความคิด การแปลความ รวมถึงความสามารถที่จะเข้าใจโครงสร้างของประโยค

ดังนั้น ความสามารถในการอ่านจึงต้องประกอบด้วยความสามารถในด้านภาษา ด้านความคิดการแปลความ การถอดความจาก คำ กลุ่มคำ และประโยค ซึ่งร้อยเรียงเป็นเรื่องราว มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ การตีความหมายจากข้อความที่ผู้เขียนแสดงออก

4.3 ทฤษฎีการอ่าน

4.3.1 ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความเป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสารเป็นหลักในข้อความหนึ่ง ๆ จะมีใจความสำคัญเมื่อผู้อ่านได้อ่านสารแล้วจะนำใจความสำคัญในแต่ละข้อความมารวมกันให้ต่อเนื่องแล้วทำความเข้าใจข้อความเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่งทฤษฎีนี้ยังแยกไปตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีของทราบาสโซ (Trabasso) ทฤษฎีของ เชส (Chase) กับ คลาค (Clark) และทฤษฎีของรัมเมฮาร์ท (Rumelhart) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีของ ทราบาสโซ (Trabasso) ได้กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ ผู้อ่านรับรู้สารต่อจากนั้นจะทำการเปรียบเทียบโดยอาศัยประสบการณ์เดิม ทฤษฎีนี้ได้เน้นว่าระดับการอ่านของผู้อ่านจะไม่คงที่ ในขณะที่อ่านข้อความผู้อ่านจะควบคุมเพียงโครงสร้างผิวเผินจนกว่าสารที่รับรู้จะได้รับการเปรียบเทียบ ลำดับขั้นการอ่านแบ่งเป็น 3 ขั้น ดังภาพประกอบ

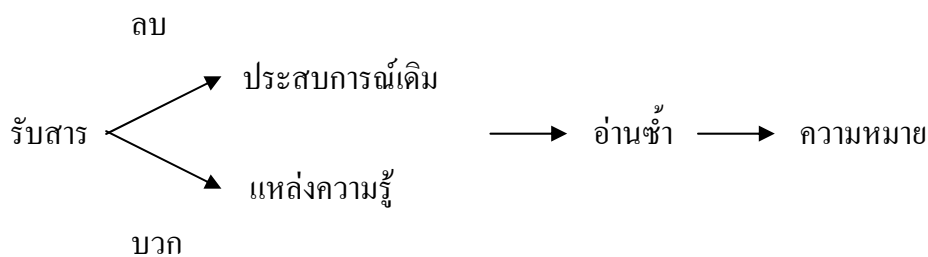

ภาพประกอบ 2 การรับสารโดยใช้สายตารับรู้

อธิบายทฤษฎีของทราบาสโซ ได้ดังนี้

1. รับสาร
2. การใช้ประสบการณ์เดิมความจริงและภาพทำการเปรียบเทียบกับสารที่ได้รับว่าแตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมหรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่รู้จักผู้อ่านจะอ่านทบทวน 2 - 3 ครั้ง จนกว่าจะตัดสินใจว่าอะไรคือคำตอบที่แท้จริง
3. คำตอบที่ได้จากการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมหรือโดยอาศัยความรู้จากแหล่งอื่นมาช่วยตัดสินใจนั้น ถือว่าเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากการอ่าน

ทฤษฎีของ เซส (Chase) กับคลาด (Clark) เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของใจความที่อ่านกับประสบการณ์เดิมโดยมีขั้นตอนของการอ่าน ดังภาพประกอบ

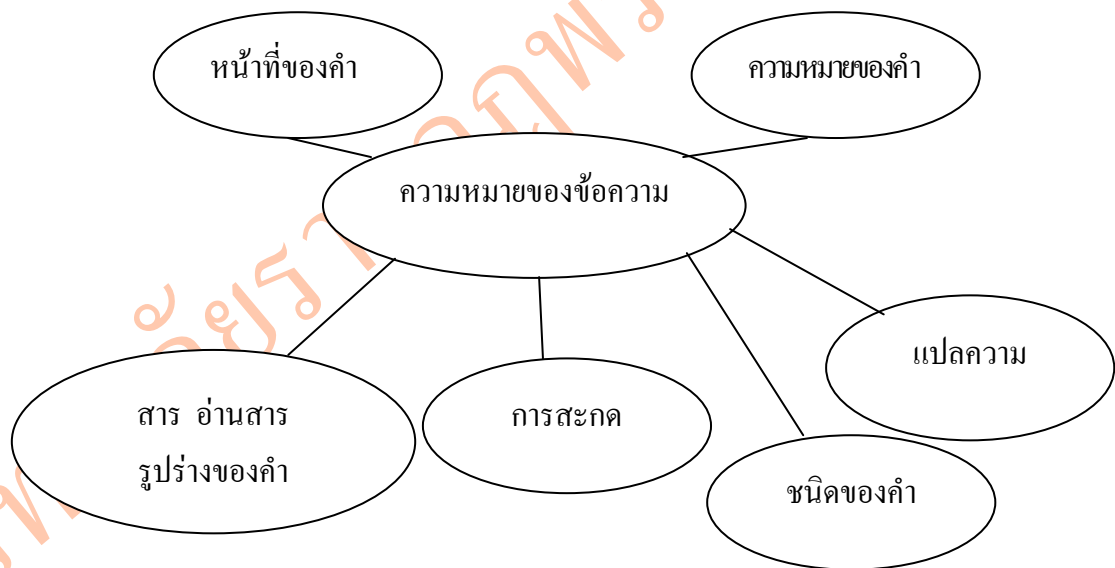

ภาพประกอบ 3 การรับสารโดยใช้ประสบการณ์เดิม

อธิบายทฤษฎีของเบสกับคลาค ได้ดังนี้

1. ผู้อ่านจะรับสารแล้วทำการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของจริงและภาพ ถ้าไม่ตรงกับข้อมูลดังกล่าวหรือยังไม่มีความแน่ใจก็จะใช้วิธีการอ่านซ้ำข้อความนั้น
2. สารที่ให้ความรู้สึกในทางลบจะใช้เวลาในการรับรู้ไวและนาน ไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมหมายความว่า เมื่อรับรู้แล้วจะเก็บไว้นานกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางบวกซึ่งระยะเวลาในการเก็บจะสั้นกว่าหรืออาจลืมได้เร็วกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางลบ นั่นคือรับรู้ไวแต่เก็บไว้นานและไม่จำโดยเก็บกตไว้ในจิตได้สำนึก
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะและความหมายของคำจะได้รับความบันทึกไว้ในสมอง

ทฤษฎีของ รัมเมฮาร์ท (Rumelhart) ได้กล่าวถึง การอ่านว่าเป็นกระบวนการที่ทำงานคล้ายกับเครื่องคอมพิวเตอร์ มีความซับซ้อนแต่ขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้การอ่านไม่สมบูรณ์ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 4 กระบวนการอ่าน

ผู้อ่านจะเริ่มต้นด้วยการอ่านสารโดยพิจารณารูปร่างของคำที่รู้จักเพื่อทำความเข้าใจความหมาย ต่อจากนั้นทำการเปรียบเทียบความหมายของคำกับความรู้อิมที่มีอยู่เพื่อเป็นการพิสูจน์หาข้อเท็จจริงโดยผู้อ่านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของคำ ความหมาย การสะกดคำและชนิดของคำ องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถแปลความของสารได้หลักสำคัญของทฤษฎีมีอยู่ 4 ประการ

1. การที่ผู้อ่านจะรับรู้ว่าคุณนั้นเป็นคำชนิดใด ต้องสังเกตหน้าที่ของคำที่อยู่ใกล้เคียงกันในประโยคเดียวกันหรือในข้อความใกล้เคียงกันว่าคุณนั้นทำหน้าที่อย่างไร

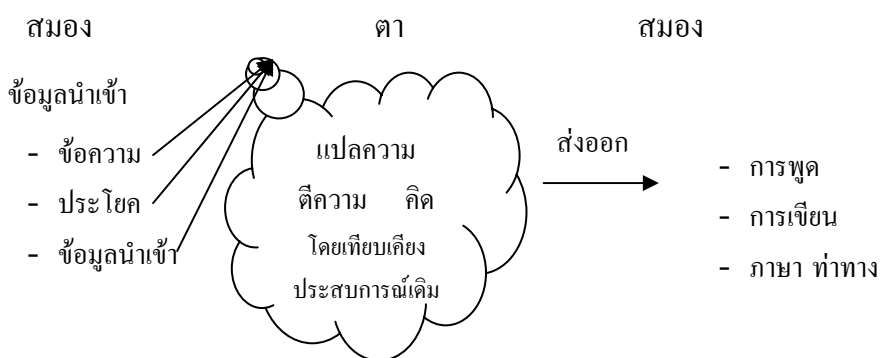
2. การที่ผู้อ่านจะรับรู้ความหมายของคำขึ้นอยู่กับความเข้าใจความหมายของคำใกล้เคียง อาจเป็นคำที่มาก่อนหรือมาหลังก็ได้จะเป็นแนวทางเทียบเคียงให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำใหม่ได้เร็วขึ้น

3. การที่ผู้อ่านจะรับรู้หน้าที่ของคำนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้อ่านเกี่ยวกับหน้าที่ของคำอื่นที่มาก่อนหรือมาหลังคำใหม่จะเป็นแนวทางช่วยชี้แนะหน้าที่ของคำใหม่ให้ผู้อ่านเข้าใจ

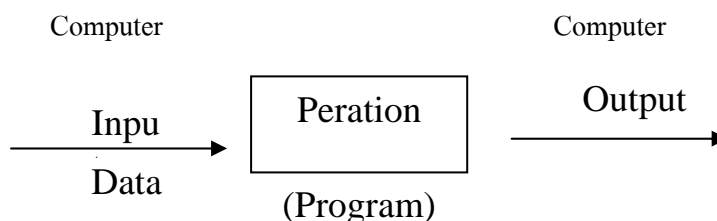
4. การที่ผู้อ่านจะแปลความหมายของคำขึ้นอยู่กับกรเทียบเคียงคำใหม่กับคำที่เข้าใจความหมายมาแต่เดิมแล้ว

จากข้อความในทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นทฤษฎีเหล่านี้เน้นความสัมพันธ์ของคำ ประโยค และข้อความผู้อ่านจะต้องรู้จักความหมายของคำ ชนิด หน้าที่ รูปร่างและการสะกดได้จะช่วยให้อ่านเข้าใจความหมายของเรื่องราวทั้งหมด นักการศึกษาได้ชี้ให้เห็นการทำงานของกระบวนการอ่าน ซึ่งคล้ายกับกระบวนการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ แท้ที่จริงเป็นการแยกให้เห็นว่าสมองจะต้องมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้างเป็นการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสารกับสมองผู้อ่าน

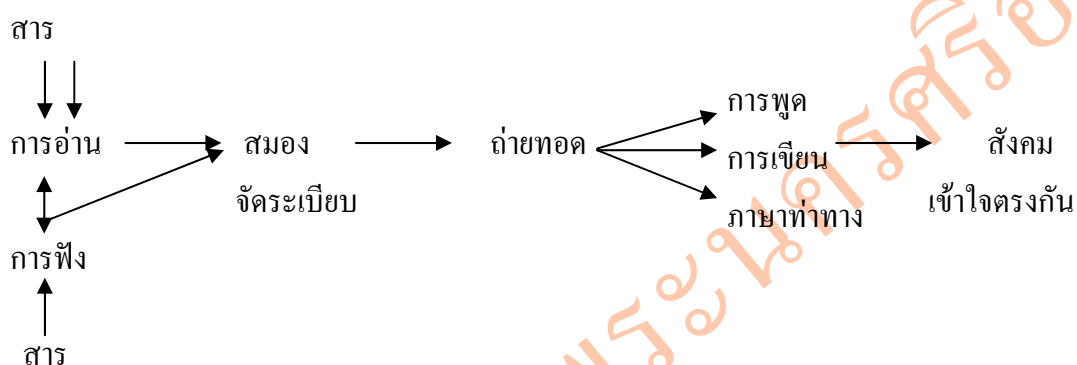
สำหรับรูปแบบการอ่านที่ศึกษา คือ รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมายผู้เสนอรูปแบบ คือ กูดแมน (Goodman) ได้อธิบายว่า เมื่อผู้อ่านรับสารแล้วจะแปลความและส่งออกต่อไป ผู้อ่านจะค้นหาความหมายของคำ ประโยค และข้อความตลอดเวลา สมองจะทำหน้าที่ตัดสินใจว่าข้อความที่อ่านนั้นมีความหมายว่าอย่างไร ผู้อ่านอาจใช้ความรู้เดิมเข้ามาตัดสินใจการอ่าน ตามรูปแบบนี้จึงเป็นการบน-ล่าง บน หมายถึง สมอง ล่าง หมายถึง สาร อาจกล่าวได้ว่า ภาษาพูดเปรียบเสมือนพื้นฐานสำหรับ ให้ความหมายในการอ่าน การรับสัญญาณหรือสัญลักษณ์ที่ต่างกัน ในบางครั้งไม่ได้ทำให้ความหมายแตกต่างกันเขียนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 กระบวนการการรับสารของสมอง

ภาพประกอบ 6 กระบวนการรับสารของ Computer

ภาพประกอบ 7 รูปแบบการอ่าน

4.4 การสอนอ่าน

บันลือ พลฤกษ์วัน (2538 : 12-17) กล่าวว่า ในการสอนอ่านจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจ มิติหรือขอบข่ายในการสอนอ่าน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเรียนการสอน เช่น ต้องเข้าใจ ธรรมชาติที่มาของตัวอักษร ที่มาของวิธีสอนและวิธีเรียนอ่านของเด็กเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าควร จะสอนอ่านด้วยวิธีใดจึงจะส่งเสริมให้เด็กได้เรียนอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบสำคัญ ของการสอนภาษาหรือการอ่าน มีดังนี้

4.4.1 ประวัติการคิดตัวอักษร

เริ่มแรกมนุษย์ใช้ภาพในการบันทึกเพื่อสื่อความที่เรียกว่า Pictograph แล้วมนุษย์ใช้เสียง ของภาพในการสื่อโดยการอ่านภาพเป็นประโยค ฟังแล้วเกิดความเข้าใจ หลังจากนั้นจึงใช้ความหมาย ของภาพในการสื่อ (Ideograph) โดยแปลความหมายจากภาพเข้าช่วยในการอ่าน

จากการที่มนุษย์ใช้เสียงของภาพ มนุษย์ได้แนวคิดในการกำหนดตัวอักษร พยัญชนะ สระ ขึ้นมาใช้ผสมเสียงอ่าน ออกเสียงให้ตรงคำพูดที่ใช้พูดจากันเฉพาะของไทยเรา นอกจากนี้มี พยัญชนะและสระเรายังมีวรรณยุกต์ช่วยกำหนดเสียงสูงต่ำด้วย การประดิษฐ์ตัวอักษรได้กำหนด แนวคิดในการผสมเสียงอ่านเป็นวิธีสอนอ่านขั้นวิธีแรก เรียกว่า วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ

(Synthetic method) ซึ่งวิวัฒนาการมาจากแนวคิดเรื่องเสียงของภาพ (Phonograph) เป็นวิธีที่ผสมเสียงอ่านให้ตรงกับคำพูดที่ฟังแล้วช่วยให้เด็กภาพได้หรือที่เด็กภาพไม่ได้ เน้นเฉพาะเสียงที่มีความหมายของการผสมเสียงอ่านออกมา เมื่อพิจารณาแล้วจะเข้าใจว่า วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำมุ่งเพื่อการอ่านออกเท่านั้น

4.4.2 วิธีสอนอ่าน

วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ (Synthetic method) เป็นวิธีการสอนแบบดั้งเดิม ชาวอเมริกันเรียกวิธีสอนอ่านแบบนี้ว่า Discard method เป็นวิธีสอนที่ไม่นิยมเพราะสาเหตุหลายประการ เช่น คำที่อ่านไม่มีความหมายเพราะเป็นการออกเสียง เด็กถูกบังคับให้ถูกฝึกอ่าน ไม่มีภาพช่วยในการอ่านต้องเรียนโดยการท่อง แต่ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีสัญลักษณ์ออกเสียงคงที่ (Phonic language) ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช่วิธีสะกดตัวผสมคำเพื่อให้เด็กสามารถใช้หลักเกณฑ์ในการไล่สะกดคำอ่านใหม่ได้ดี การอ่านด้วยวิธีสะกดตัวผสมคำนี้สัมพันธ์กับการสอนเขียน คือ อ่านสะกดคำแล้วเขียนตามทีสะกดไม่ได้หรือเรียกว่า เขียนหรืออ่านโดยใช้เสียงพาไป (Sound blending) ได้ดี วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำนี้ได้แนวคิดมาจากการที่มนุษย์ใช้เสียงของภาพและสอดคล้องกับความหมายของการอ่านคือ อ่านออกเสียง

วิธีสอนอ่านแบบอ่านเป็นคำเป็นประโยค (Basil reader approach) วิธีสอนอ่านแบบนี้มุ่งให้อ่านเฉพาะคำหรือเรื่องราวที่มีความหมายโดยมีภาพเป็นเครื่องล่อใจ ภาพช่วยในการอ่าน ภาพเป็นแนว (Cue) ช่วยบอกเรื่องทำให้เด็กอยากอ่าน การอ่านเป็นการอ่านแบบเป็นคำ ซึ่งสอดคล้องกับจิตวิทยาในการสอนอ่านตามทฤษฎี เกสตัลท์ (Gestalt theory) ที่ว่าการเรียนรู้เป็นส่วนรวม คือ อ่านเป็นคำ ๆ เป็นประโยคแล้วจึงแยกสะกดตัวผสมคำ ฝึกอ่านภายหลังซึ่งสนองความต้องการ (อัจฉรานุภาพ 2546 : 31 - 32)

4.5 หลักในการสอนอ่าน

บอนด์ และแวกเนอร์ (Bond & Wagner. 1970 : 65-80) ได้เสนอหลักการสอนอ่านที่น่าสนใจซึ่งอาจช่วยให้เด็กมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดีต่อการอ่านไว้หลายประการดังนี้

1. ควรให้ความสนใจและเอาใจใส่เด็กในการสอนอ่านเบื้องต้นให้มากและช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนขั้นต้นให้มากที่สุด
2. ควรจัดกิจกรรมการอ่านที่ให้ความสนใจเด็กอยู่เสมอ
3. ควรปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็ก
4. วิธีการสอนอ่าน ควรเน้นไปตามลำดับขั้น คือเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่จากประสบการณ์เดิมที่ได้รับ

5. ควรมีบันทึกพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดระยะเวลาที่สอนเพื่อให้ทราบว่านักเรียนได้เรียนรู้ผ่านวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่
6. บอกวัตถุประสงค์ในการอ่านให้นักเรียนทราบทุกครั้ง
7. กิจกรรมการอ่านต้องนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์ให้มาก
8. กิจกรรมการอ่านต้องจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปรายร่วมกันและค้นคว้าเป็น

รายบุคคล

9. มีวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียน รักการอ่าน
10. มีวิธีการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ
11. มีสื่อการสอนหลายแบบ และเพียงพอกับความต้องการของเด็ก
12. มีรายงานผลความก้าวหน้าด้านการอ่านของนักเรียน ให้ผู้ปกครองได้ทราบในการสอนอ่าน

4.6 ขั้นตอนการสอนอ่าน

การสอนอ่านควรที่จะต้องมีขั้นตอนในการสอนอ่านและควรทำให้ครบขั้นตอนที่กำหนดไว้ดังนี้

4.6.1 ทำให้เกิดความสนใจการอ่าน ก่อนอ่านครูควรสนทนาเกี่ยวกับ Background ของเรื่องที่อ่าน ให้นักเรียนได้ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน หรืออาจแบ่งกลุ่ม นักเรียนช่วยกัน ดูแลเนื้อเรื่องอย่างกว้าง ๆ โดยอ่านข้อความตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบ หรือเล่าเรื่องย่อให้นักเรียนฟัง

4.6.2 บอกวัตถุประสงค์ของการอ่าน ว่าต้องการรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไร เวลาอ่านก็จะเลือกหาสิ่งที่ต้องการ สภาพการอ่านนี้ เป็นสภาพการอ่านในชีวิตจริง

4.6.3 การสอนคำศัพท์ ครูควรสอนคำศัพท์ยากก่อน หรือให้หาความหมายคำในพจนานุกรม

4.6.4 อ่านในใจ ให้อ่านเรื่องทั้งหมดก่อนแล้วหาความหมายคำ

4.6.5 แบ่งนักเรียน ช่วยกันทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน

4.6.6 ครูตั้งคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของเรื่องที่อ่านลักษณะต่าง ๆ

4.6.7 ทำกิจกรรมเสริมการอ่าน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น เช่น วาดภาพ ตั้งหัวข้ออภิปราย เขียนเรื่องขึ้นมาใหม่โดยใช้เค้าโครงเรื่องเดิม (ลัดดา ภูเกียรติ. 2546 : 100)

4.7 ความสำคัญ

การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการหาความรู้ในวิชาอื่น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ดังนี้

บันลือ พุกกะวัน (2538 : 10 – 11) กล่าวถึง ความสำคัญของการอ่านไว้ว่า

1. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้
2. เด็กที่อ่านเป็นย่อมได้รับการยอมรับ สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้อย่างมั่นใจ
3. การอ่านได้ อ่านเป็น เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้

อย่างกว้างขวาง

4. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพของผู้เรียนในอนาคต
5. การอ่านมีความจำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดีในการรับรู้ข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง
6. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์ ตัดสินใจในการเลือกตัวแทนในด้าน

การเมือง การปกครอง

7. การอ่านนับเป็นกิจกรรมสำคัญในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้รับความเพลิดเพลินและพัฒนาด้านจิตใจอีกด้วย

8. การอ่านช่วยให้ผู้เรียนทราบและสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาตนเองและอาชีพของตนได้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542 : 1) กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้อง จึงจำเป็นสำหรับผู้อ่านทุกคน

เดอรัคิน (Durkin. 1987 : 247) กล่าวว่า เราใช้การอ่านไปตลอดชีวิต เนื่องจากการอ่านเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของแต่ละคน

ดังนั้น การอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้เป็นเครื่องมือในการเรียน ค้นคว้าหาความรู้ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

4.8 วิธีการเรียนอ่านของเด็ก

บันลือ พุกกะวัน (2543 : 14) ได้สรุปว่า เด็กเรียนอ่านได้ 3 ทางด้วยกัน

1. ทางตา เด็กใช้สายตาอ่านภาพที่สัมพันธ์กับคำ หรืออ่านบัตรคำประกอบภาพ พอรู้จักเรียกชื่อภาพนั้นเขาก็อ่านคำได้ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีที่อ่านง่ายที่สุด บัตรประโยคประกอบภาพ ก็อ่านกิริยาอาการของภาพ แล้วพูดประโยคตามภาพ อ่านภาพบอกเรื่อง แล้วฝึกอ่านคำได้

ภาพเป็นหัวใจสำคัญ ที่เด็กใช้ช่วยในการอ่าน หนังสือสำหรับเด็กมีภาพมากขึ้นแต่ก็น้อย ภาพนั้นควรมีสีสัน สวยงาม จะทำให้เด็กสนใจในการอ่านมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จในการอ่านแต่ต้น เด็กจะได้มีกำลังใจในการอ่านมากขึ้นแล้วทำให้สนใจการอ่านและอยากอ่าน

2. ทางหู เด็กเรียนอ่านทางหูใช้หูวิเคราะห์ เสียงและผสมเสียงอ่านเป็นคำ ๆ การอ่านลักษณะนี้ เด็กจะได้เสียงพาไป (Sound blending) มาช่วยในการอ่าน บางทีเด็กไม่ใช้สายตาในการอ่าน

เลย ถ้าสังเกตเด็กอ่านบทแม่ ก กา หรือคำที่มีตัวสะกดด้วย เด็กก็สามารถใช้เสียงพาไป เช่น จาน จอ อา จา จานอ จาน เปลี่ยนเป็น จอ เด็กสามารถไล่สะกดคำได้ทันที เพราะได้แนวจาก โครงสร้าง ของคำที่อ่านมาแล้ว ช่วยการอ่านนั่นเอง คือ การไล่สะกดคำอ่านโดยใช้เสียงพาไป การเรียนอ่านด้วยหูของเด็ก จึงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มาของภาษาที่ใช้เสียงของตนในการ สื่อ และยังมีส่วนสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบสะกดตัวเลขผสมคำอีกด้วย

3. เด็กเรียนอ่านโดยจำรูปคำ โครงสร้างและรูปคำของตัวอักษรที่มีความหมายเด่นและได้อ่านซ้ำ ๆ บ่อยครั้งก็จะจำได้ดีเพราะนึกภาพออกได้เด่นชัด ความหมายของภาพที่เด็กแปลจากคำอ่าน จะมีความสัมพันธ์กับคำที่จำได้ การจำรูปคำ จึงเป็นการเรียนอ่านทางสมอง โดยสมองจะระลึกภาพได้จากการเข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ เช่น เด็กอ่านคำว่ายักษ์แล้วระลึกถึงรูปยักษ์ได้ เพราะเคยเห็นภาพยักษ์จากจอ การที่เด็กเรียนอ่านโดยวิธีจำรูปคำ ต้องเป็นคำที่เด็ก ระลึกถึงความหมายเป็นภาพได้ ภาพที่ระลึกได้จึงเป็นภาพแห่งความหมาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มาของตัวอักษรที่ใช้ความหมายของภาพในการสื่อหรือแปลความหมายของคำที่จำได้นั้นเป็นภาพ และในทำนองเดียวกัน การเล่าเรื่องของเด็ก เด็กต้องระลึกถึงภาพแห่งประสบการณ์ได้ก่อน ความหมายของภาพแห่งประสบการณ์ที่ระลึกได้ก่อนเหล่านี้เป็นแนวทางให้ครูสร้างแผนภูมิประสบการณ์ใช้ในการสอนการอ่าน โดยใช้แผนภูมิประสบการณ์ (อัจฉรา นาคทรัพย์, 2546 : 34)

ความสำคัญของการอ่านเป็นทักษะที่มนุษย์ใช้ในการรับสาร มนุษย์ใช้ทักษะการอ่าน เพื่อสร้างความเข้าใจภาษา จึงมีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ทุกคนต้องอ่านข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ จึงจะมีความรอบรู้ทันโลกทันเหตุการณ์ การอ่านจึงเป็นวิธีรับสารและแปลสารให้เป็นความหมาย เพื่อการรับรู้และความเข้าใจเรื่องที่อ่าน ปัจจุบันการอ่านนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนเรา เพราะเป็นยุคข่าวสารข้อมูล เราจึงต้องอ่านข่าวสารแสวงหาความรู้ความเจริญทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผ่านทางสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือวิชาการ ในการอ่านหนังสือของคนเรา ผู้อ่านต่างมีจุดประสงค์ต่าง ๆ กัน การอ่านย่อมก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ผู้อ่านอย่างกว้างขวาง การอ่านจึงมีความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญาผู้อ่านให้มีความรอบรู้และเกิดแนวคิดและความสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4.9 ประโยชน์ในการสอนอ่าน

ในการสอนอ่านนั้นมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

4.9.1 ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ทุกสาขาวิชา และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองแก่สังคม ได้แก่ ความรู้ทางด้านวิชาชีพ ความรู้ทั่วไป ทำให้ผู้อ่านมีสติปัญญาเฉียบแหลมสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

4.9.2 ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินหรือบันเทิงจากเนื้อเรื่อง เป็นการฆ่าเวลา หรือเพื่อสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ เช่น คลายเครียดเพื่อพักผ่อน ผู้อ่านจะได้ประโยชน์ทางด้านจิตใจ

5. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการทำงานระหว่างกระบวนการกลไกซึ่งเกี่ยวข้องโยงกับการนำ สิ่งเร้าเข้าสู่สมองและกระบวนการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องโยงกับการแปลความของสิ่งเร้าหลังจากที่เข้าสู่สมองแล้ว โดยสมองของผู้อ่านจะให้ความหมายแก่สัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษร โดยผู้อ่านจะเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์ให้เข้ากับประสบการณ์เดิมจึงจะสามารถเข้าใจความหมายได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 กระบวนการกลไก

กระบวนการกลไกจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 6 ประการคือ

5.1.1 การอ่านต้องใช้สายตาเพื่อรับรู้ตัวอักษร เด็กจำเป็นต้องมีความพร้อมทางสายตา ต้องมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ใกล้ 20 นิ้วชัดเจนและต้องเพ่งสายตาได้ไกลประมาณ 20 ฟุต การทำงานของสายตาแบ่งออก

5.1.2 การเคลื่อนไหวของดวงตา (Eye movement) ขณะอ่านนั้นสายตา ไม่กวาดตัวหนังสืออย่างต่อเนื่องแต่ดวงตาจะเคลื่อนอย่างรวดเร็วเป็นช่วงสั้น ๆ หยุดเป็นระยะๆ ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ หยุดอยู่กับที่ (Fixation) การมองย้อนกลับ (Regression) และการกวาดสายตากลับ (Return sweep) ดังนั้นเวลาที่ใช้ในการอ่านจึงประกอบด้วยเวลาที่ใช้ในการเคลื่อนสายตาบวกกับเวลาที่หยุดอยู่กับที่ การเคลื่อนไหวของดวงตาดำวยการหยุดอยู่กับที่ก็เพื่อให้สมองจดจำตัวอักษร ประโยค และข้อความ การหยุดอยู่กับที่จะสัมพันธ์กับความยากง่ายของสารที่อ่าน ถ้ายากก็จะหยุดบ่อยและนาน เวลาที่หยุดร้อยละ 93-94 ของเวลาที่ใช้อ่านทั้งหมด เวลาที่ใช้เคลื่อนประมาณร้อยละ 6-7 ของเวลาในระหว่างที่ตาหยุดอยู่กับที่และมีการเปลี่ยนจุดใหม่ การเคลื่อนไหวตานั้นใช้เวลาประมาณ .09-.20 วินาที การทำงานของการเคลื่อนตาจะเกี่ยวข้องกับลานสายตาซึ่งประกอบด้วยเส้นโค้งของมุมในแนวนอนประมาณ 180 องศา และในแนวตั้งประมาณ 60 องศา ช่วยให้เห็นขอบนอกส่วนในและส่วนลึกของภาพ อันมีผลทำให้เกิดช่วงรับรู้ (Perception span)

5.1.3 การมองย้อนกลับเป็นการเคลื่อนตาย้อนกลับ โดยมองกลับไปยัง พยางค์ คำวลี หรือประโยค ที่ได้หยุดตาอยู่กับที่ก่อนแล้วการมองย้อนกลับมีสาเหตุหลายประการ เช่น ความบกพร่องทางสายตาทำให้รับภาพไม่ชัดเจนหรือผู้อ่านไม่มั่นใจต้องการ อ่านซ้ำ การมองย้อนกลับจะเกิดขึ้นเมื่อการรับรู้ไม่ถูกต้อง ความคิดหยุดชะงักเพราะความลุ่มหลงในการจำ ผู้อ่านไม่เข้าใจความหมาย

การมองย้อนกลับจะแตกต่างกันไปตามรายบุคคลตามปกติเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะมีการมองย้อนกลับ 52 ครั้ง ต่อการอ่านข้อความ 100 คำ

5.1.4 การกวาดสายตากลับ เมื่อเวลาอ่านจบบรรทัดหนึ่ง ผู้อ่านจะกวาดสายตาไปจึงเริ่มต้นของบรรทัดต่อไป ซึ่งผู้อ่านจะใช้เวลาประมาณ .04 - .05 วินาที ถ้าผู้อ่านข้ามทั้งบรรทัดดวงสายตา ก่อนหรือหลังคำแรกของบรรทัดใหม่ ผู้อ่านจะต้องกลับไปเพ่งสายตาใหม่ ซึ่งถือว่ามี การเคลื่อนไหวของดวงตาแบบหยุดอยู่กับที่ที่เกิดขึ้น

5.2 พัฒนาการการเคลื่อนไหวของดวงตา

พัฒนาการการเคลื่อนไหวสายตา เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของร่างกายซึ่งจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในระหว่าง 4 ปี แรกของระดับประถมศึกษา การเคลื่อนไหวของดวงตาจะมีผลต่อการอ่าน ถ้ามีการย้อนกลับและหยุดตาอยู่กับที่บ่อยครั้งจะทำให้อ่านได้ไม่ดี ถ้าลดจำนวนให้น้อยลงจะทำให้การอ่านดีขึ้น แต่นักการศึกษาบางกลุ่มให้เหตุผลว่าถ้าเรื่องที่อ่านยากผู้อ่านก็ต้องหยุดสายตาบ่อยและนาน เพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน ความยากง่ายเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้ที่อ่านได้ดีจะสามารถจำคำ วิเคราะห์คำ และเข้าใจเรื่องราวได้อย่างละเอียด ความสามารถเหล่านี้จะทำให้การเคลื่อนไหวตาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเคลื่อนไหวตาจึงสะท้อนให้เห็นการทำงานของสมองส่วนกลางอันเกี่ยวกับการทำความเข้าใจ แสดงถึงวุฒิภาวะในการอ่านของแต่ละคนด้วยเหตุนี้ ผู้อ่านอ่านได้ไม่ดีเพราะมีการหยุดตาอยู่กับที่ และมองย้อนกลับมาก จึงควรได้รับการฝึกการเคลื่อนไหวสายตาให้เร็วขึ้น

5.3 ความผิดปกติของสายตา

เด็กอาจมีความผิดปกติทางตาโดยไม่รู้ตัวที่ปรากฏโดยทั่วไป ได้แก่

5.3.1 การมองเห็นตัวอักษรไม่ชัดเจนเด็กต้องอ่านภายในระยะ 20 นิ้ว จึงจะมองเห็นชัดเจน

5.3.2 สายตาสั้นและสายตายาวเกินปกติอันเนื่องมาจากการหักเหของแสง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความอ่อนแอของเลนส์สายตา

5.4 การได้ยินกับการอ่าน

เด็กฝึกพูดโดยการอาศัยการเลียนแบบจากเสียงที่หูได้ยิน ทั้งนี้จะต้องสามารถแยกเสียง และเข้าใจความหมายเป็นพื้นฐาน ในขั้นต่อไปจึงเชื่อมโยงเสียงกับสัญลักษณ์ให้สัมพันธ์กันเพื่อนำไปสู่ภาษาเขียน กิจกรรมดังกล่าวหากเกิดขึ้นช้า ๆ จะช่วยให้เด็กรู้ความหมายของสัญลักษณ์ซึ่งจะนำไปสู่การอ่าน การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการได้ยินแล้วรับรู้ความหมาย เด็กบางคนไม่สามารถแยกเสียงคำที่ได้ยิน จึงทำให้ไม่สามารถพูดคำนั้นได้ถูกต้อง ทั้งนี้เด็กไม่สามารถเชื่อมโยงเสียงที่ได้ยินกับสัญลักษณ์ ด้วยเหตุนี้การได้ยินจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความสามารถในการอ่าน กระบวนการของการได้ยินจะเริ่มที่หูรับ คลื่นเสียง แล้วส่งต่อไปตามระบบประสาท ต่อไปที่

สมอง สมองจะทำหน้าที่รวมเสียงที่ได้ยินแล้วสังเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อแปลความได้ถูกต้อง หน่วยที่ใช้วัดความเข้มของเสียงที่ได้ยินเรียกว่า เดซิเบล นักการศึกษาได้แบ่งความผิดปกติของหูไว้ดังนี้

5.4.1 พวกที่สูญเสียการได้ยินประมาณ 20-25 เดซิเบล พวกนี้ควรจัดให้นั่งแถวหน้าที่สามารถได้ยิน ไม่จำเป็นต้องรักษาพิเศษ

5.4.2 พวกที่สูญเสียการได้ยินประมาณ 26-55 เดซิเบล จำเป็นต้องใช้เครื่องช่วยฟัง และต้องการความช่วยเหลือในการฝึกพูดในบางครั้ง

5.4.3 พวกที่สูญเสียการได้ยินประมาณ 56-75 เดซิเบล ต้องให้ความช่วยเหลือโดยใช้เครื่องช่วยฟังจึงจะสามารถเรียนภาษาพูดได้

5.4.4 พวกที่สูญเสียการได้ยินประมาณ 76 เดซิเบลขึ้นไป เป็นพวกที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ไม่สามารถเรียนรู้การใช้เสียงได้เลย

นักการศึกษาได้พบว่าความผิดปกติของการได้ยิน มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อโรค เช่น โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ การติดเชื้อที่หูสองข้าง มีน้ำในหูตอนกลาง มารดาเป็นหัดเยอรมันในระหว่างตั้งครรภ์ นอกจากนั้นบางคนหูหนวกเพราะพันธุกรรม บางคนเกิดจากข้อบกพร่องของอวัยวะในการฟัง ทำให้ขาดความสามารถที่จะพูดในช่วงอายุที่ควรพูด

5.5 การฟังกับการได้ยิน

การฟังเป็นทักษะขั้นสูงกว่าการได้ยินเพราะได้ยินเสียงแต่ไม่ได้ฟังว่าเสียงนั้นคืออะไรก็ จะไม่เข้าใจและตีความไม่ได้ ดังนั้นผู้ที่ฟังได้ดีจะมีความสามารถในการอ่านสูงกว่าผู้ที่ฟังไม่ได้ดี ด้วยเหตุนี้ทักษะการฟังจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความสามารถในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ เด็กที่เรียนรู้อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 จะเรียนรู้จากการฟังมากกว่าการอ่าน ด้วยเหตุนี้การฟังจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการอ่าน การฟังและการอ่านมีพื้นฐานที่ใกล้เคียงกันเพราะทั้งสองทักษะเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความคิดของผู้อื่น ความแตกต่างของทักษะทั้งสองอยู่ที่การอ่านเน้นการเห็น และความเข้าใจ ในขณะที่การฟังเน้นการได้ยินและความเข้าใจ

5.6 สมองกับการอ่าน

สมองเป็นตัวควบคุมการทำงานตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายโดยส่งการไปยังเส้นประสาท ลำค้ำย 86 เส้น และจะแยกจากตัวสมองไปสู่ไขสันหลัง เส้นประสาทต่าง ๆ จะพาดกันไปมาแต่ละเส้นทำหน้าที่ต่างกัน บางส่วนจะทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ในขณะที่บางส่วนจะทำหน้าที่เชื่อมโยงความรู้สึกร่างกายของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ทำให้เกิดการรับรู้โดยสมองที่มีอิทธิพลต่อการอ่านเป็นสมองทางซีกซ้ายซึ่งเกี่ยวกับภาษาสำหรับคนที่ถนัดขวา ดังนั้นถ้าสมองซีกซ้ายเกิดชำรุดก็ยังสามารถใช้ภาษาได้เพราะสมองซีกขวาทดแทนได้ แต่ถ้าในวัยผู้ใหญ่สมองซีกซ้ายชำรุดถูกตัดทิ้งก็จะมีผลทำให้ลืมภาษา

อย่างถาวร หากตัดสมองซีกขวาจะไม่มีผลในการใช้ภาษา กล่าวได้ว่าสมองทั้งสองซีกมีความสำคัญต่อการสร้างภาษาในวัยเด็กสมองซีกหนึ่งจึงทำหน้าที่เด่นกว่า ในการใช้ภาษาเมื่อเด็กอ่านคำประโยค หรือข้อความ สมองในส่วนที่เป็นซีกควบคุม คือ ซีกซ้ายจับสารเหล่านั้นไว้ สำหรับซีกที่ไม่ได้ควบคุมจะถูกเก็บกัก หากสมองซีกควบคุมพัฒนาไปตามเวลาดั้งแต่เริ่มเรียนอ่าน ความสามารถในการอ่านก็จะไม่ได้รับการกระทบกระเทือน แต่ถ้าสมองซีกควบคุมไม่มีการพัฒนาสมองที่ไม่ใช้ทำงานไวกว่า ความยุ่งยากจะเกิดขึ้น ทำให้ผู้อ่านอ่านทางขวาไปซ้ายหรืออ่านสลับไปมาเพราะสมองทั้งสองซีกมีความสำคัญเท่ากัน ไม่มีซีกใดเป็นซีกควบคุม

ผู้อ่านเป็นคนถนัดมือซ้ายสืบเนื่องมาจากสมองซีกขวากลายเป็นซีกควบคุม หากมีการเปลี่ยนแปลงความถนัดของเด็กควรทำในระยะเริ่มต้นของการสอนอ่าน หรือเมื่อเด็กยังมีอายุน้อยถึงอย่างไรก็ตาม สมองทั้งสองซีกยังมีความสำคัญร่วมกัน ทางซีกซ้ายจะทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษา วิทยาศาสตร์การคิดหาเหตุผล และการคำนวณ ส่วนซีกขวาก็ทำหน้าที่ทางด้านดนตรี ศิลปะและการเดินร่า สมองสองซีกทำงานร่วมกันเมื่อเป็นความคิดที่ซับซ้อน ดังนั้นความคิดปกติของสมองซีกใดซีกหนึ่งที่ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ จะทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้และการอ่านทันที

5.7 กระบวนการรับรู้เกี่ยวข้องกับการอ่าน

เป็นการทำงานสัมพันธ์กันของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเป็นกระบวนการที่จะต้องทำความเข้าใจ ความหมายของสัญลักษณ์ รับรู้ และตีความสิ่งที่รู้สึกแล้วจึงให้ความหมายต่อสิ่งนั้น การรับรู้และตีความสัญลักษณ์ของบุคคลอาจ แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานและประสบการณ์ของบุคคล ขั้นตอนรับรู้มี 3 ระดับ คือ

5.7.1 การรับรู้สัญลักษณ์ ในขั้นแรกผู้อ่านจะรับรู้คำอย่างเลื่อนราง หรือ จำคำไม่ได้ จนกว่าจะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยง (เช่น ก-ไก่) กับความหมายแสดงให้เห็นว่าสามารถแยกความแตกต่างของสิ่งที่มองเห็นหรือสามารถจำคำได้นั่นเอง

5.7.2 การทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ เป็นการทำความเข้าใจความหมายของคำ ผู้อ่านจะสร้างความหมายของคำโดยอาศัยการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับการเรียนรู้ให้เข้ากับคำผู้อ่านผู้เขียนจะสื่อสารต่อกันได้เพื่อกำหนดสัญลักษณ์ได้ตรงกัน การสื่อสารด้วยการอ่านก็จะเกิดขึ้นองค์ประกอบสำคัญในการเข้าใจสัญลักษณ์คือประสบการณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้ที่ผู้อ่านได้รับ

5.7.3 การสร้างมโนทัศน์ การสร้างมโนทัศน์จะเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กเรียนรู้ความแตกต่างของสิ่งหนึ่งจากอีกสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันจะทำให้เด็กรู้ความหมายเด็กจะพัฒนามโนทัศน์ง่าย ๆ ไปสู่นามธรรม การสรุปเป็นมโนทัศน์เป็นการรวมความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำและความรู้สึกต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่าน

กระบวนการรับรู้จึงเกี่ยวข้องกับระดับการทำงานของสมอง 3 ระดับชั้น ได้แก่ การรับรู้ สัญลักษณ์ คือ การที่ตารับรู้ หรือหูได้ยิน ชั้นต่อมา คือ การทำความเข้าใจความหมายของคำที่ได้ยินหรือได้เห็น และขั้นสุดท้ายจึงสร้างมโนทัศน์โดยสรุปรวมความหมายที่ได้อ่านและความรู้สึกต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่าน

ดังนั้น การอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องระหว่างการทำงานของ ตา หู และสมอง ตาจะจำแนกสิ่งที่มองเห็นแล้วส่ง ไปสมองเพื่อแปลความ ผู้อ่านจะอ่านเร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหวสายตา การมองย้อนกลับ และการกวาดสายตาในแต่ละบรรทัดการพัฒนาการเคลื่อนไหวสายตาจึงเป็นสิ่งสำคัญ หูเป็นอวัยวะที่ได้ยินเสียง ถ้าหูผิดปกติจะมีผลกระทบต่อ การพูดและการอ่าน และสมองเป็นตัวควบคุมการทำงานทำหน้าที่รับรู้ แปลความ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ถ้าสมองไม่พัฒนาไปตามลำดับชั้นจะส่งผลกระทบต่อ การอ่านเป็นอย่างมาก

6. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเขียน

การเขียนเป็นทักษะค่อนข้างยากในการฝึกฝน เนื่องจากต้องใช้กระบวนการของการ ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของบุคคลออกมาเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารให้ผู้อ่าน เข้าใจความหมายตามที่ผู้เขียนตั้งวัตถุประสงค์

6.1 ความหมายของการเขียนสะกดคำ

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์ให้ความหมายของการเขียนสะกดคำไว้ ดังนี้

เว็บสเตอร์ (Webster. 1966 : 8) กล่าวว่า การเขียนสะกดคำ คือศิลปะหรือเทคนิคในการ สร้างคำโดยใช้ตัวอักษรตามแบบที่คนยอมรับ

เฮนนา (Hanna. 1971 : 15) ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการสะกดคำว่า การสะกดคำ คือ การถ่ายทอดภาษา เมื่อใดก็ตามที่จะถ่ายทอดความคิด และความรู้สึกเป็นภาษาเขียนจะต้องเกี่ยวข้องกับการสะกดคำโดยเขียนเป็นตัวอักษรลงบนวัสดุให้ผู้อื่นมองเห็นและเข้าใจได้

นลินนุช อำนวยสิน (2546 : 13) ได้ให้ความหมายว่า การเขียนสะกดคำ หมายถึง ความสามารถในการเขียนตามลำดับตัวอักษรภายในคำหนึ่ง ๆ โดยเรียงลำดับ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ถูกต้องตามหลักภาษา รวมถึง การเข้าใจกระบวนการประสมคำหลักเกณฑ์ในการ เรียบเรียง อักษรในคำหนึ่ง ๆ ได้ถูกต้องตามพจนานุกรม

6.2 ความหมายของการเขียน

การเขียน หมายถึง การเรียงลำดับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ให้ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และตามอักขรวิธี (สมบุญ สุกจิริยาวัตร. 2523 : 12)

การเขียน คือ การสอนให้เรารู้จักกฎเกณฑ์ในการเรียงลำดับตัวอักษรหรือเรียงลำดับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ให้ถูกต้องตามหลักภาษาและถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 เพื่อจะได้ออกเสียงได้ชัดเจนเขียนคำได้ถูกต้องและมีความหมายสามารถใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจในสังคม นอกจากนี้การเขียนสะกดคำ หมายถึง วิธีเขียนคำโดยเรียงลำดับตัวอักษร (อคุลย์ ไทรเล็กทิม. 2528 : 12)

วรรณิ โสมประยูร (2515 : 542) กล่าวว่า การเขียนสะกดคำ หมายถึง วิธีเขียนคำโดยเรียงลำดับตัวอักษร ภายในคำหนึ่ง ๆ เพื่อออกเสียงได้ชัดเจนและสื่อความหมายได้ถูกต้องตามที่ผู้เขียนต้องการ

อมรรัตน์ คงสมบูรณ์ (2536 : 12) กล่าวว่า การเขียนสะกดคำ หมายถึง การเขียนเรียงลำดับตัวอักษรให้เป็นคำได้ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525

สุธีพร ปาคะดี (2531 : 20) กล่าวว่า การเขียน คือ การเปลี่ยนภาษาพูดมาเป็นสัญลักษณ์คือ ตัวอักษรซึ่งจะต้องเลือกความคิดคำประโยคที่มีจุดหมายมาจัดเป็นประสบการณ์ อย่างมีระเบียบเพื่อให้ถูกต้อง ตามหลักภาษาและความนิยมและยังสามารถสื่อสารได้ด้วย

น้ำฝน นกข่อย (2546 : 30) กล่าวว่า การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางภาษาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในด้านความคิด ความรู้สึก จินตนาการและประสบการณ์ของผู้เขียน

ดังนั้น การเขียน คือ การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2544 และสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

6.3 ความสามารถในการเขียน

ความสามารถในการเขียน ได้มีผู้รู้ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเขียน ไว้ดังนี้ อเรพอฟฟ์ (Arapoff. 1975 : 233) กล่าวว่า ความสามารถทางการเขียน คือ ความสามารถในการจัดรวบรวมความคิดต่าง ๆ ให้เป็นถ้อยคำที่สละสลวย

สุธีพร ปาคะดี (2531 : 21) กล่าวว่า ความสามารถทางการเขียน คือ ความสามารถในการใช้คำศัพท์ การสะกดตัวไวยากรณ์ และความสามารถในการเรียบเรียงความคิดให้เห็นประโยคเป็นข้อความสั้น ๆ และเป็นความเรียง เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ประนอม สุชนาคะ (2545 : 21) กล่าวว่า ความสามารถในการเขียน คือ ความสามารถในการนำความรู้ทางด้านภาษาที่มีอยู่รวมทั้งประสบการณ์และความคิดของผู้เขียนรวมกัน เพื่อนำเสนอเป็นงานเขียนที่สามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียนหรือสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้

ดังนั้น ความสามารถในการเขียนจึง หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ทางด้านภาษาที่มีอยู่ รวมถึงความคิดและประสบการณ์เดิมเรียบเรียงเขียนเป็นคำ ข้อความ และประโยคเป็นข้อความสั้น ๆ สื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้

6.4 สำคัญของการเขียนสะกดคำ

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการสื่อสาร ผู้เขียนจะต้องเขียนให้ถูกต้อง ผู้อ่านเข้าใจความหมาย เกิดความเข้าใจตรงกัน การเขียนจึงมีความสำคัญมาก

บุปผา ชังพุก (2524 : 4) ให้ความสำคัญของการเขียนสะกดคำไว้ว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในการวางพื้นฐานของการเรียนคำอื่น ๆ เพราะนักเรียนสามารถนำประโยชน์จากการเขียนสะกดคำไปใช้กับวิชาอื่น ๆ อีก ถ้าเขียนสะกดคำได้ถูกต้องรวดเร็วก็สามารถเข้าใจและเรียนวิชาอื่นได้อีกด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เขียนสะกดคำผิดก็จะก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการ เช่น ผู้อ่านตีความผิดทำให้ไม่เข้าใจข้อความที่เขียน ในที่สุดการสื่อสารก็ล้มเหลวงานเขียนของตนก็ด้อยคุณค่า

วรณีย์ โสมประยูร (2529 : 542) กล่าวว่า การเขียนสะกดคำเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการเรียนอย่างหนึ่ง เพราะเด็กต้องรู้จักสะกดคำได้ถูกต้องก่อนจึงสามารถเขียนประโยคและเรื่องราวได้ถ้าเด็กเขียนคำสะกดผิดเสมอจะไม่สามารถแสดงให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนเอง ดังนั้น การเขียนสะกดคำให้ถูกต้องนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนเป็นอย่างยิ่ง เด็กควรสะกดคำให้ถูกต้องตั้งแต่ เริ่มเรียน เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักคำต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันช่วยให้เด็กใช้คำได้ถูกต้อง

6.5 จุดมุ่งหมายในการเขียน

อมรรัตน์ คงสมบุญ (2536 : 13) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนสะกดคำไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้ นักเรียนเขียนสะกดคำต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมใช้กันและตรงตามความหมายของคำ

2. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคำต่าง ๆ ได้กว้างขวาง

3. เพื่อให้ นักเรียนค้นคว้าหาคำใหม่ ๆ ได้ตามต้องการ

4. เพื่อให้ นักเรียนรู้จักคำต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

5. เพื่อให้ นักเรียนออกเสียงคำต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

6.6 หลักในการสอนเขียน

การสอนให้นักเรียนสามารถเขียนสะกดคำได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ครูจะต้องคำนึงถึงหลักในการสอนสะกดคำ ได้แก่ การให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำ ให้คุ้นเคยกับคำนั้น ๆ สามารถนำคำนั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ฝึกออกเสียงให้ถูกต้องแล้วจึงฝึกให้เขียนสะกดคำ และที่สำคัญควรฝึกเขียนสะกดคำให้มีทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน ให้สัมพันธ์กันด้วย เพื่อให้นักเรียนนำการเขียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อมรรัตน์ คงสมบุญ. 2536 : 16) ซึ่งสอดคล้อง

กับ อุดุลย์ ไทรเล็กทิม (2528 : 73) ซึ่งกล่าวว่าการสอนเขียนสะกดคำยากควรจะสอนโดยการฝึกทักษะทางภาษาทั้งสี่ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สัมพันธ์กันและยังสอดคล้องกับ วรณิ โสมประยูร (2515 : 590) ที่กล่าวว่าการสอนเขียนคำควรสอนแบบทักษะสัมพันธ์ คือ การสอน ฟัง พูด อ่านและเขียนให้สัมพันธ์กัน

ดังนั้นในการสอนเขียนจึงต้องสอนควบคู่กับการอ่านสะกดคำ ดังนี้

1. อ่านคำจากบัตรคำให้ถูกต้องและรู้ความหมาย
2. สะกดคำปากเปล่า เพื่อให้เข้าใจระบบเสียง
3. สังเกตคำ นักเรียนสะกดคำพร้อมครูรูปคำ สังเกตการวางสระ พยัญชนะตัวสะกด

และวรรณยุกต์

4. เขียนคำ นักเรียนเขียนคำ
5. ประเมินผลการสะกดคำ

6.7 สาเหตุและปัญหาการเขียนสะกดคำผิด

สาเหตุของการเขียนสะกดคำผิดมีหลายประการ ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวถึง สาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

เชน (Shane. 1961 : 71-72) ได้ให้ความเห็นว่า สาเหตุที่นักเรียนเขียนสะกดคำผิดมีปัญหาหลายทางโดยแบ่งออกเป็น 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ปัญหาโดยทั่วไปซึ่งเกี่ยวกับนักเรียนไม่พัฒนาความสามารถของตนเอง มีความสนใจน้อยประกอบกับคำที่นักเรียนพบปะมีมาก ทำให้เกิดความสับสนขึ้นยากที่จะจดจำ และปัญหาเฉพาะบุคคลนั้นก็เกี่ยวกับความบกพร่องทางสายตาศาสนาความสามารถทางการออกเสียง ความสามารถทางสมอง และเด็กที่ใช้ภาษาสองภาษาในขณะเดียวกัน

สุภาพ ดวงเพชร (2533 : 30) ได้กล่าวถึง ปัญหาการเขียนสะกดคำผิด และชี้ให้เห็นว่าการที่เขียนสะกดคำผิดนั้นมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. เขียนผิดเพราะคำเหล่านั้นออกเสียงเหมือนกัน
2. คำที่ออกเสียงต่างกันเพียงเล็กน้อยและมีความหมายต่างกันไม่มากนัก
3. คำที่เขียนผิดเพราะไม่รู้หลักเกณฑ์การเขียน
4. คำที่สะกดผิดเพราะใช้แนวเทียบผิด
5. คำที่เขียนผิดเพราะมีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์แต่ผู้เขียนติดรูปเดิม
6. คำบางคำมีความหมายอย่างเดียวกันออกเสียงเหมือนกัน
7. คำบางคำเขียนได้มากกว่า 1 รูป
8. ปัญหาเขียนผิดเพราะเขียนตามเสียงอ่าน

6.8 วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องการเขียนสะกดคำ

การเขียนสะกดคำ เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ของนักเรียนในการเริ่มต้นฝึกหัดการเขียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เทคนิคในการสอนเขียนมีหลายวิธี ซึ่งจำแนกได้เป็นแนวคิดและวิธีสอน ดังนี้

6.8.1 แนวคิดการสอนการเขียนสะกดคำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 31) ได้เสนอแนวคิดในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องคำ ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนรู้จักประสบการณ์เดิม ไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด
2. นักเรียน ฟัง พูด อ่าน เขียน และรู้ความหมายของคำไปพร้อม ๆ กัน
3. นักเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ
4. นักเรียนตรวจสอบการปฏิบัติด้วยตนเอง
5. นักเรียนพบคำซ้ำ ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ

จากแนวคิดจึงได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องคำดังต่อไปนี้

1. เลือกคำจากประมวลคำในหนังสือประกอบการเรียนมาเป็นหลักในการฝึก
2. เลือกคำที่นักเรียนพบและใช้ในชีวิตประจำวัน ฟัง พูด อ่านเขียนไปพร้อม ๆ กัน
3. เลือกฝึกคำที่มีในประมวลการอ่านในหนังสือประกอบบทเรียนค่าง่าย ๆ ที่สะกดใน

มาตราแม่ ก กา มาฝึกก่อน

4. ใช้ของจริง กิริยาท่าทาง ภาพและคำอธิบายเพื่อให้รู้ความหมาย
5. เล่นปริศนาคำทาย
6. เรียนรู้คำใหม่โดยใช้คำเก่าเป็นพื้นฐาน
7. ฝึกต่อคำ เติมคำ เพื่อให้ได้คำใหม่
8. ให้ ฟัง พูด อ่าน เขียนคำ ด้วยการฝึกด้วยตนเอง
9. ให้คิดหาคำเพิ่มจากคำที่กำหนดด้วยตนเอง

10. หากคำตอบด้วยตนเองเมื่อปฏิบัติครบขั้นตอน โดยอาจจะใช้การบอก การแสดงท่าต่าง ๆ การเขียน การตั้งคำถาม

11. กิจกรรมเน้นจากรูปแบบง่าย ๆ ไปหายาก โดยเร้าความสนใจปฏิบัติด้วยตนเองด้วยความสนุกสนานและวิธีหลากหลายไม่ซ้ำวิธีการเดิมในรูปแบบเดียวกัน

กิจกรรมในการเขียนสะกดคำนั้นมียุทธวิธีหลายรูปแบบแต่ต้องฝึกทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ก่อน เช่น ฝึกสังเกตรูป ฝึกการออกเสียงคำ การคัดลอก และการจัดกิจกรรมให้สนุกสนานจะทำให้ นักเรียนสนใจเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำ รวมถึงการใช้อุปกรณ์ในการเรียนการสอน ดังนั้น

การเขียนสะกดคำให้ถูกต้องจะทำให้นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ ครูควรศึกษาวิธีสอนเขียนสะกดคำหลาย ๆ วิธี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความสนใจและสภาพของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จทางการเขียนสะกดคำ

6.8.2 วิธีสอนการเขียนสะกดคำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 49-50) ได้เสนอแนะการเขียนไว้ว่าการเขียนต้องควบคู่กับการอ่าน และกระบวนการสอนเขียนสะกดคำ ดังนี้

1. ให้นักเรียนออกเสียงคำที่จะเขียนให้ชัดเจน
2. ให้นักเรียนฝึกหัดออกเสียงคำนั้นอย่างชัดเจนและถูกต้อง
3. ให้นักเรียนรู้ความหมายของคำนั้น
4. ให้นักเรียนสะกดคำให้ได้

ประภาสรี สีหอำไพ (2524 : 349) กล่าวถึง วิธีการสอนเขียนสะกดคำว่า ครู ควรฝึกการเขียนสะกดคำ ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มให้ค้นหาคำในเรื่องที่เรียนมาแลกเปลี่ยนกันและเฉลยพร้อมทั้งเก็บคะแนนไว้
2. รวบรวมคำศัพท์ไว้ในสมุดจัดเรียงไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น เรียงลำดับตามพยัญชนะเรียงลำดับตามความหมาย
3. ครูบอกให้เขียนแล้วให้ตรวจโดยใช้บัตรคำและพจนานุกรมประกอบการสอน
4. แข่งขันสะกดคำยาก
5. ใช้เอกสารประกอบให้เลือกคำที่สะกดถูก

รองรัตน์ อิศรภักดี และเทือก กุสุมา ณ อยุธยา (2530 : 102) ได้เสนอวิธีสอนเขียนสะกดคำไว้ว่า

1. สอนคำที่อยู่ใกล้ตัวและสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน
2. สอนคำที่นักเรียนสนใจและเข้าใจความหมาย
3. ทุกครั้งที่สอนคำใหม่เพิ่มเติม จะต้องทบทวนคำเก่าที่เคยเรียนมาแล้ว
4. ช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนเป็นพิเศษโดยให้รู้จัก สระ พยัญชนะก่อน พร้อมกันนั้นเมื่อพบคำเหล่านั้นในวิชาอื่นต้องทบทวนให้นักเรียนได้คำนึงถึงคำที่เคยเรียนมาแล้ว
5. การทดสอบต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อจะได้รับการทราบว่านักเรียนมีความสามารถในการสะกดคำมากน้อยเพียงใด
6. บันทึกผลงานของนักเรียนแต่ละคนว่า ตั้งแต่เริ่มเรียนมีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด จะได้ช่วยเหลือ
7. ดำเนินวิธีการสอนอย่างถูกต้องให้แก่ักเรียน โดยช่วยเหลือเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

- 7.1 ให้นักเรียนได้ยืมคำที่จะสะกดอย่างชัดเจน
- 7.2 ให้นักเรียนเขียนสะกดอย่างระมัดระวัง
- 7.3 ให้นักเรียนอ่านคำต่าง ๆ นั้นได้
- 7.4 ทบทวนคำที่จะสะกดนั้นว่าถูกต้องเพียงใด
8. ถ้าครูเขียนคำใหม่ต้องเขียนให้ชัดเจนอ่านง่าย
9. ครูต้องตรวจสอบที่นักเรียนจดคำใหม่ทุกครั้งเพื่อป้องกันความผิดพลาด
10. เมื่อสอนสะกดคำไปแล้ว ถ้านักเรียนคนใดสะกดคำผิดครูต้องรีบแก้ไขบนกระดานคำให้ชัดเจน หรือแก้ไขเป็นรายบุคคลก็ได้

วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2536 : 145) กล่าวถึง วิธีสอนเขียนสะกดคำว่าควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ก่อนเขียนให้เด็กรู้และเข้าใจข้อความนั้นเสียก่อน เมื่อนักเรียนชำนาญขึ้นจึงหาข้อความที่ไม่เคยเขียนมาให้เขียน
2. สอนให้สัมพันธ์กับการฟัง พูด อ่าน
3. ให้รวบรวมคำที่มีเขียนผิดบ่อย ๆ พร้อมทั้งคำที่เขียนถูกเขียนอย่างไร
4. ให้แข่งขันกันเขียนสะกดคำบนกระดานดำ
5. จัดแบ่งรวบรวมคำยากในหนังสือเรียน เขียนใส่แผนภูมิติดหน้าห้องให้ท่องจำและเขียน
6. ส่งเสริมให้รู้จักใช้พจนานุกรมอยู่เสมอ
7. ให้รวบรวมคำพ้องรูป พ้องเสียง ซึ่งให้เห็นความแตกต่างกัน เช่น กภาพ กาล การณ์
8. ให้หาคำแปลของศัพท์ ที่มีความหมายเหมือนกันหลาย ๆ คำ กิน รับประทาน ทาน สามารถ สักดิ์เจริญ (2517 : 90-91) เสนอแนวคิดที่ว่า ครูควรมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเสริมทักษะการเขียนสะกดคำตามลำดับดังนี้
 1. เห็นความสำคัญ โดยพยายามชี้ให้นักเรียนมีความรู้สึว่าการเขียนคำไทยผิดเป็นเรื่องบกพร่องน่าอดสู เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงเป็นที่สุด
 2. หมั่นชี้แจง คือ พยายามบอกคำที่เป็นตัวอย่างที่ผิดจากที่ใดก็ตามแล้วชี้แจงให้นักเรียนรู้เข้าใจสอนให้เขียนให้ถูกทุกครั้ง
 3. แสดงแบบอย่าง คือ ต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องทั้งการพูดและการเขียน
 4. ช่างฝึกฝน หมายถึง พยายามหากิจกรรมที่จะนำมาฝึกให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานใจถือหลัก "ฝึกคำเพียงน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ จะแม่นยำ"

ค้นความหมาย คือ ต้องสอนความหมายของคำควบกันไปด้วย หัดให้นักเรียนสังเกตความหมายของคำจากบริบท

ใช้อุปกรณ์ คือ เลือกรูปกรณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและตัวเด็กโดยใช้อุปกรณ์ เช่น ป้ายประกาศ แผนภูมิ บัตรคำ ให้เด็กเห็นคำยาก ๆ บ่อย ๆ จนจำได้

สอนแบบฝึกหัดจะต้องทำสม่ำเสมอ การแก้คำผิดเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญครูต้องไม่ละเลยการแก้คำผิด ควรทำในลักษณะไม่เหมือนกับการเรียนสะกดคำธรรมดา เช่น แก้ลงในบัตรคำ หรือเป็นตัวอักษรประดิษฐ์สามารถติดไว้ให้ดูได้ง่าย เห็นได้เสมอ ๆ ในห้องเรียน

พัฒนาผลจะต้องวัดผลจากการเรียนสะกดคำของเด็กทั้งกลุ่มและบุคคลและจะต้องหาวิธีช่วยให้เด็กพยายามพัฒนาการเขียนสะกดคำ

ทุกคนร่วมมือครูที่สอนวิชาอื่นควรให้ความร่วมมือในการแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนสะกดคำไม่ยกหน้าที่ให้แก้ไขข้อบกพร่องให้ครูภาษาไทยเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น

สุจริต เพียรชอบ (2531 : 120-121) เสนอแนะกิจกรรมเกี่ยวกับการสะกดคำไว้ ดังนี้

1. ครูทำบัญชีคำยากแจกให้นักเรียนศึกษาแต่ละสัปดาห์ครูก็จะนำคำเหล่านี้มาให้นักเรียนเขียนเป็นคำ ๆ ให้นักเรียนตรวจคำตอบเองหรือแลกเปลี่ยนกันตรวจแล้วนักเรียนแต่ละคนบันทึกผลการสะกดคำยากของตนเองไว้เพื่อพัฒนาการ

2. ครูแต่งประโยค ซึ่งประกอบไปด้วยคำที่มีมักจะสะกดผิดแล้วบอกให้นักเรียนเขียนหรือครูอาจจะมอบหมายให้นักเรียนแต่งประโยคทำนองเดียวกัน แล้วบอกเพื่อนเขียนแล้วเฉลยคำตอบที่ถูกต้องได้ด้วย

3. แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ ๆ หรือเป็นแถวแข่งขันกันเรียงกันหรือข้อความที่ยาก ๆ

4. ครูแจกบัญชีคำซึ่งมักมีคำที่สะกดผิด และสะกดถูกปนกัน ให้นักเรียนทำเครื่องหมายถูกผิดหน้าคำเหล่านี้

5. ครูอาจจะนำคำยากมาแต่งเป็นข้อทดสอบแบบเลือกให้ตอบให้นักเรียนทำเครื่องหมายหน้าคำที่สะกดถูก

6. ครูแจกบัญชีคำที่สะกดถูก และสะกดผิดบ่อย ๆ กัน ให้นักเรียนตรวจดูกันเอง ถ้าคำใดผิดให้นักเรียนแก้ไขใหม่ให้ถูกต้อง จากนั้นให้นักเรียนเปลี่ยนกันตรวจดูจากบัตรคำที่ครูนำมาใช้เฉลย

7. ให้นักเรียนรวบรวมคำยากต่าง ๆ ที่เคยเรียนมาแล้ว ทำเป็นบัญชีคำเรียงลำดับตามตัวอักษร

8. ครูแจกข้อความซึ่งมีความยาวประมาณ 10 - 15 บรรทัด ในข้อความนั้นมีคำที่สะกดถูกและผิดปนกันให้นักเรียนหาคำที่สะกดผิดและแก้ไขให้ถูกต้อง ในกรณีไม่แน่ใจให้นักเรียนเปิดพจนานุกรมช่วยด้วย

9. แบ่งนักเรียนเป็นหมู่ ๆ แข่งขันกันหาคำพ้องเสียง จากพจนานุกรม เช่น คำที่ออกเสียงกัน จัน กาน สัน แล้วเขียนลงในบัตรคำนำเสนอในชั้นเรียน

10. ให้นักเรียนแต่งคำจาก สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ ที่ครูกำหนดให้หรือจากข้อความคำประพันธ์ต่าง ๆ คำที่แต่งขึ้นนั้นควรจะเป็นคำศัพท์หรือคำยากไม่ควรจะเป็นคำโดด ๆ

ดังนั้น การเขียนสะกดคำต้องควบคู่กับการอ่าน และใช้กิจกรรมที่หลากหลายเน้นจากง่ายไปหายาก เลือกคำบทที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ของจริง ภาพ กริยาท่าทาง ใช้คำเก่าเป็นพื้นฐานในการเขียน ฝึกพูด ฟัง อ่าน เขียนไปพร้อม ๆ กัน

6.9 ความสามารถในการเขียน

การพัฒนาทักษะการเขียนให้กับเด็กระดับประถมศึกษาชั้นนั้น สิ่งสำคัญที่สุด ได้แก่ วิธีสอนของครู เพราะวิธีสอนเป็นวิธีฝึกหัดทักษะโดยตรง

บันลือ พุกกะวัน (2535 : 49-55) ได้เสนอแนะแนวทางในทางส่งเสริมการเขียนให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมการเขียนบอกชื่อภาพ เขียนอธิบายภาพ

1.1 ให้โอกาสเด็กวาดภาพตามที่ต้องการ โดยอิสระ แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องบอกชื่อภาพได้

1.2 กิจกรรมการส่งเสริมการแสดงออกทางภาษา ไม่ควรจำกัดเฉพาะการเขียน ควรจัดกิจกรรมการฝึกและพัฒนาภาษาพูดควบคู่กันหลายลักษณะสลับกันไป เช่น เล่นถาม ทวนคำ ทวนประโยค เล่าเรื่องจากภาพ ซึ่งกิจกรรมการส่งเสริมการพูดเป็นประโยค เล่าเรื่องจะช่วยพัฒนาการสื่อความคิดในการพูด (Speech-thought) ฟูพื้นฐาน นำไปสู่การสื่อความคิดการเขียน (Written-thought) ได้ดีเป็นลำดับ

2. ส่งเสริมการเขียนบอกรายละเอียดและเขียนบรรยายภาพ

3. ส่งเสริมการเขียนเล่าประสบการณ์และนิทานที่ฟัง

4. ส่งเสริมให้เขียนเล่ากิจวัตรประจำวัน

5. ส่งเสริมการเขียนเล่าประสบการณ์หรือเหตุการณ์

6. การส่งเสริมการเขียนนิทานที่เคยฟังมา

7. ส่งเสริมการเขียนเพื่อแสดงความต้องการของตน เช่น หนังสืออ่านที่เธอชอบมากที่สุด นั้น เรื่องอะไร เหตุใดจึงชอบ เขียนเล่าเรื่องประกอบด้วย ฯลฯ เป็นต้น

8. ส่งเสริมการเขียนหรือแสดงความรู้สึกนึกคิด ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยครูช่วย กำหนดสถานการณ์ แล้วให้นักเรียนเขียนบอกถึงความรู้สึกนึกคิด ชอบเกลียดกลัว ในเวลา สถานที่ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนั้น และเป็นเพราะเหตุใด อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้

สตีล ศิริมงคล (2536 : 19-20) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเขียน ดังนี้

1. อ่านบ่อย ๆ ตามความต้องการของหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านเป็นเรื่องที่ สอดคล้องกับการเรียนมากที่สุด การอ่านมากเท่าไรเด็กก็จะสามารถเก็บเกี่ยวความรู้ความชำนาญ ทางภาษาและประสบการณ์ต่าง ๆ มากพอที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการเขียนได้

2. ค่อยคิดค่อยทำ หมายถึง การฝึกใช้คำต่าง ๆ ให้แล้วคล่อง เช่น กลุ่มคำ คล่องจอง คำซ้อน คำประสม คำที่เป็นสำนวนโวหาร คำพังเพย การเลือกใช้คำให้ถูกต้อง จะช่วยให้การเขียน สำนวนโวหารราบรื่น

3. จำประโยค ครูต้องฝึกประโยคต่าง ๆ ให้แล้วคล่อง เช่น ประโยคบอกเล่า ประโยค คำถาม ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำสั่ง เมื่อใช้ประโยคได้คล่องแล้วแล้ว จึงฝึกแต่งประโยค โดยใช้ คำที่กำหนดให้ฝึกเรียงประโยคเสียใหม่ให้ถูกต้อง เป็นต้น

4. โลกสี่ส้น จากการศึกษาพฤติกรรมเด็กพบว่าชอบวาดรูปทุกคน ควรเปิดโอกาสให้ วาดรูปได้อย่างมีอิสระตามต้องการ พร้อมระบายสีให้สวยงาม แต่ครูควรจำกัดขอบเขตบ้าง เช่น ให้ หัวข้อ “สัตว์เลี้ยงที่ฉันชอบ” “ดอกไม้แสนสวย” “บ้านที่ฉันรัก” “เที่ยวทะเล” แล้วให้บรรยายภาพ ที่ตนวาดนั้น

5. ฝันสวยหรู เป็นเรื่องการสร้างจินตนาการในสิ่งที่ตนต้องการ สิ่งที่ยากได้ อยากจะเป็น เปิดโอกาสให้คิดอย่างเสรี มีสิทธิ์วาดฝันอะไรก็ได้แล้วเขียนบรรยายถ่ายทอดสิ่งที่ปรารถนา ครู อาจตั้งชื่อเรื่องว่า “ฉันอยากเป็น...” “ถ้ามีเงินฉันจะ...” “อาชีพที่ฉันชอบในอนาคต” ถ้าสามารถวาด รูปประกอบได้ก็ยิ่งดี

6. ดูแล้วเขียน เป็นการบรรยายภาพซึ่งอาจจะเป็นภาพเดียวแล้วมีชื่อเรื่องให้หรือหลาย ๆ ภาพต่อเนื่องกันแล้วตั้งชื่อเรื่องให้หรืออาจให้เด็กตั้งชื่อเอง

7. เพียรต่อเติม หรือการแต่งเรื่องต่อจากที่ครูให้ข้อความไว้ให้เป็นเนื้อเรื่องที่สมบูรณ์ ข้อความที่ให้อาจจะให้ 2 - 3 ประโยค หรือ 4 - 5 บรรทัดก็แล้วแต่ การต่อเติมเรื่องในการฝึกมี 3 ลักษณะ

7.1 ขึ้นต้นเรื่อง ให้เขียนบรรยายต่อเติมส่วนกลางเรื่องและสรุปจบ

7.2 ให้ส่วนกลางเรื่องและสรุปให้นักเรียนขึ้นต้นเรื่อง

7.3 ให้ส่วนต้นเรื่องและกลางเรื่อง ให้ต่อเติมเรื่องจบอย่างสมบูรณ์

8. เสริมด้วยคำ จากข้อที่ 1 ถึง 7 จะให้เด็กได้บรรยายอิสระเสรีตามความคิดสร้างสรรค์เต็มที่ สำหรับในข้อนี้ ครูมีขอบเขตและแนวทางให้เด็กสามารถสร้างจินตนาการได้ รวดเร็วขึ้น นอกเหนือจากมีภาพให้บรรยายแล้วให้คำอีกประมาณ 4-5 คำ หรือมีเพียงคำที่กำหนดและมีชื่อเรื่องให้เท่านั้น

9. ทำตามเกณฑ์ หมายถึงการเขียนเรื่องตามชื่อเรื่องที่กำหนด หรือการบันทึกประจำวัน การบันทึกข่าวและเหตุการณ์ตามแบบที่ถูกต้อง เนื้อหาของเรื่องที่จะเขียนเป็นไปตามหลักเกณฑ์การเขียนเรื่อง การใช้ภาษาที่เหมาะสม วิธีการตามที่กล่าวมา มักใช้กับเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 หรือสูงขึ้น

10. เล่นก่อนเขียน ผู้สอนควรจะทำกิจกรรมนี้ไปพร้อม ๆ กันทุกข้อดังกล่าวข้างต้น โดยจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการเขียนในลักษณะของการเล่นเกมก่อนที่จะให้เด็กได้ทำกิจกรรมการเขียนอื่น ๆ เพื่อสร้างความสนุกสนาน และเป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียน เกมที่ใช้ นอกเหนือจากจะศึกษาในคู่มือแล้วครู ควรคิดดัดแปลงให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนเขียน การผลิตสื่อประกอบการเล่น จะช่วยเสริมบรรยากาศในการเขียนได้อย่างดี

6.10 ลักษณะของการวัดและประเมินผลการเขียน

วรรณ แก้วแพรง (2526 : 63 - 64) ได้เสนอแนวทางการวัดผลการเขียนเรื่องสั้น ๆ ไว้หลายลักษณะดังนี้

1. การให้ลำดับประโยคเข้าเป็นข้อความสั้น ๆ โดยจะตัดหรือเติมคำบางคำเข้าไปก็ได้ แต่ต้องคงเนื้อความเดิมไว้

2. กำหนดประโยคหลังให้ แล้วให้นักเรียนเขียนเป็นข้อความสั้น ๆ เช่น ครูกำหนดประโยคหลักไว้ว่า “ฉันอ่านหนังสือทุกวัน” นักเรียนก็สามารถจะเขียนเป็นข้อความที่สั้น ๆ ได้หลายอย่าง คือ เขียนต่างกันไปตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของนักเรียน

3. การให้เขียนเล่าเรื่องสั้น ๆ ง่าย ๆ การเขียนดังกล่าวนี้ ต้องเป็นการเขียนด้วยข้อความสั้น ๆ มิใช่ให้เขียนเป็นข้อความตอนใดตอนหนึ่ง เรื่องที่ครูให้นักเรียนเขียนมีมากมายหลายเรื่อง เป็นต้นว่า เขียนเล่ากิจวัตรประจำวัน เขียนเล่าถึงสัตว์เลี้ยงนักเรียนชอบ เขียนเล่าถึงบุคคลในครอบครัว เขียนเล่าถึงการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียน เขียนเล่าถึงเรื่องที่นักเรียนอ่านพบในหนังสือ และเขียนเล่าเรื่องตามที่นักเรียนนึกคิดเอาเอง ฯลฯ

4. การให้เขียนประกาศสั้น ๆ ง่าย ๆ เช่น ครูสั่งว่า ให้นักเรียนเขียนประกาศเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของห้องเรียน เพื่อให้ทุกคนได้ช่วยกันรักษาความสะอาด

5. เขียนบรรยายภาพ ครูนำภาพมาให้ดูแล้วให้นักเรียนบรรยายด้วยข้อความสั้น ๆ เช่น ครูให้นักเรียนดูภาพ “คนกำลังเดินเล่น นั่งเล่นอยู่ที่หาดทรายชายทะเล” เป็นต้น

6. การให้เขียนตอบคำถาม ก็เป็นวิธีวัดผลการเขียนได้อีกลักษณะหนึ่ง วิธีนี้เริ่มด้วยครูตั้งคำถาม ครูอาจจะถามได้มากมายหลายอย่าง เป็นต้นว่า ถามถึงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถามให้เขียนเล่าถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ถามเหตุผลในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และถามความคิดเห็น

7. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนิสัยรักการอ่าน

7.1 ความหมาย

นิสัย คือ ความเคยชินของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และกระทำสิ่งนั้นเป็นประจำ จนเกิดความเคยชินและแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นปกติ นิสัยเกิดขึ้นได้สองทาง คือ ทางพันธุกรรม และทางสิ่งแวดล้อม นิสัยที่เกิดจากพันธุกรรมเป็นนิสัยที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ทางสายโลหิต ส่วนนิสัยที่มาจากสิ่งแวดล้อมเป็นนิสัยที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้ยิน ได้เห็น ได้ฟัง เข้าไปคลุกคลีกับสิ่งนั้นบ่อย ๆ (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ธัมมโร). 2518 : 3 - 5) นอกจากนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 451) ได้ให้ความหมายของนิสัยไว้ดังนี้ นิสัย คือ ความประพฤติที่เคยชิน เช่น ทำจนเป็นนิสัย

พานี พิทักษา (2532 : 19) กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการชอบอ่านหนังสือ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นประจำจนกลายเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ

รัตพร ชังธาดา (2531 : 161) กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การฝึกฝน ส่งเสริม กระตุ้นให้เกิดความอยากอ่านเพื่อพัฒนาความรู้ สติปัญญา ตลอดจนแสวงหาความเพลิดเพลินจากการอ่านจนติดเป็นนิสัย

สมใจ ทองเรือง (2537 : 18-24) กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่ชอบอ่านหนังสือที่กระทำเป็นประจำโดยแสดงให้เห็นทางพฤติกรรม ได้แก่ การใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ มีรสนิยมในการอ่าน การให้หนังสือเป็นของขวัญ สนทนาเรื่องหนังสือ และจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านโดยการจัดหิ้งหนังสือ เป็นต้น

นอกจากนี้ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531 : 26-32) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความชอบอ่านโดยได้รับการฝึกฝน แนะนำ ชักชวน ตั้งแต่เยาว์วัยให้รักการอ่าน รู้จักเลือกอ่านโดยเข้าใจให้ซึมซาบ อ่านโดยมีความคิดไตร่ตรอง และรู้จักใช้ประโยชน์จากการอ่านหนังสืออย่างเต็มที่

จากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่านิสัยรักการอ่าน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจ การที่จะชอบอ่าน อยากรู้ มีความพร้อมและพยายามในการอ่านได้แก่ การดู

หนังสือ การดูรูปภาพจากหนังสือ การเปิดดูหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ รูปภาพหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ รู้จักใช้เวลาว่างเพื่อดูหนังสือ ซึ่งแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเป็นประจำ ลักษณะในการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน มีสมาธิในการอ่าน มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน เป็นต้น นิยัรักการอ่านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของสังคม

7.2 การสร้างนิสัยในการอ่าน

การสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านเป็นหน้าที่ของทุกคน โดยทุกคนต้องพยายามฝึกตนเป็นนักอ่านที่ดีและช่วยสนับสนุนส่งเสริมชักชวนให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของการอ่านให้เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน (กรมวิชาการ. 2529 : 11) แต่นิสัยรักการอ่านของคนแต่ละชาติมีความแตกต่างกันมาก หากจะสังเกตการณ์อ่านของคนในยุโรปและอเมริกาแล้วเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คนยุโรปและอเมริกาอ่านหนังสือมากกว่าคนเอเชีย โดยเฉพาะเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคนไทยแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนมาก คือ คนยุโรปหรืออเมริกา ไม่ว่าจะเดินทางไปพักผ่อนที่ใด มักจะนำหนังสือติดตัวไปด้วย ส่วนคนไทยนั้นมักจะใช้เวลาไปกับการรับประทานอาหาร (เจริญผล สุวรรณโชติ. 2542 : 1) ซึ่งในเรื่องนี้ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531 : 195-196) ได้อธิบายถึงสาเหตุที่คนไทยไม่มีนิสัยรักการอ่าน มีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หนังสือ ตำรา และเอกสารต่าง ๆ มีอยู่ไม่เพียงพอกับการค้นคว้าหาความรู้ เด็กถูกบังคับให้อ่านหนังสือเพียงเล่มเดียว คือ หนังสือเรียน เช่น สมัยก่อนอ่าน "หนังสือนิทานอิสป" เรื่องเดียว หรือแม้การซื้อหามาอ่านเองก็มีราคาแพงเกินกำลังซื้อของประชาชนที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจต่ำ และในระดับกลาง
2. กิจกรรมการเรียนการสอนของครู ไม่เอื้ออำนวยต่อการฝึกนิสัยในการอ่าน เช่น ไม่มีการส่งเสริมให้ใช้ห้องสมุด เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับไปแล้วจึงไม่มีนิสัยที่จะศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดประชาชน หรือแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ
3. หนังสืออ่านสำหรับเด็กเป็นเอกสารที่สำคัญที่จะปลูกฝังเด็กให้มีนิสัยรักการอ่านยังไม่สามารถผลิตออกมาเพียงพอกับความต้องการของเด็กเท่าที่ควรจะมีในโลกบริบทพิพพ และยังมีราคาแพงอยู่เป็นอันมาก เด็กที่มาจากครอบครัวระดับต่ำและระดับกลางไม่สามารถที่จะซื้อหามาอ่านได้
4. พื้นฐานการศึกษาของคนไทยทั่วไปยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือ อยู่ในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ การรักการอ่านจึงยังไม่เกิดขึ้น
5. สถานที่สำหรับการส่งเสริมการอ่านมีอยู่จำนวนน้อย เช่น ห้องสมุดประชาชนที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2459 ยังมีอยู่ทั่วประเทศประมาณ 300 แห่ง ต่อประชากร 50 ล้านคน ห้องสมุดประชาชนจึงไม่มีที่ท่าว่าจะเพียงพอกับคนอ่าน

6. ผู้ผลิตหนังสือยังเล็งเห็นเรื่องของธุรกิจการค้าขายหนังสือและไม่กล้าที่จะลงทุนสูงที่จะผลิตหนังสือเด็ก จึงให้ราคาหนังสือเด็กยังคงมีต้นทุนสูง ผู้มีรายได้น้อยจึงไม่สามารถจัดหาให้ลูกหลานของตนได้

จากสาเหตุ 6 ประการ เห็นได้ว่า การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งสมควรกระทำ และทำได้อย่างมีขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากที่บ้าน ซึ่งมีพ่อแม่ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก มีความสนใจในการอ่านอยู่เสมอ จัดหาหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กมาไว้ในบ้าน พยายามสนทนากับเด็กในเรื่องที่เขาอ่าน สอนและกระตุ้นให้สมาชิกในบ้านรู้จักหาคำตอบและแก้ปัญหาจากหนังสือ หรือให้หนังสือเป็นของขวัญแก่สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น (กรมวิชาการ. 2529 : 11)

นอกจากนี้สถาบันที่จะช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านคือ โรงเรียนซึ่งโรงเรียนจะเป็นสถาบันที่สงรองจากสถาบันครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก และยังมีสถาบันอื่น ๆ เช่น องค์กร และสมาคมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการอ่านโดยเฉพาะเป็นอันมาก แม้ว่าการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านแก่เด็กจะต้องใช้ระยะเวลาที่จริง แต่ได้ผลคุ้มค่า เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองตลอดจนครูผู้สอนจะมีได้สอนลูกหลานหรือลูกศิษย์ไปตลอดชีวิต ในอนาคตเมื่อเด็กโตขึ้นจะต้องพบกับเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ถ้าเด็กมีนิสัยรักการอ่าน ก็อาจหาทางแก้ปัญหาโดยอาศัยหนังสือเป็นเครื่องมือได้ (จุฑามาศ สุวรรณโคธ. 2519 : 30)

7.3 วิธีการส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน

วิธีการที่จะส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน มีหลายวิธีด้วยกัน แต่วิธีหนึ่งที่ทางห้องสมุดทำได้ คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านขึ้นภายในห้องสมุด ในเรื่องนี้ได้ผู้ที่ให้ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ ดังต่อไปนี้

แมนมาต ชาวลิต (2529 : 218) อธิบายว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตน จนถึงระดับอ่านเป็นและอ่านจนเป็นนิสัย ส่วน อักษร รุ่งมณี (2520 : 51) ให้ความเห็นว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ทั้งร่างกายและสมองในการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การเล่านิทาน การอ่านนิทาน การแสดงละคร เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในการอ่าน ทั้งทางด้านความเข้าใจในการอ่านและทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

จากคำนิยามข้างต้น พอสรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ การกระทำที่จัดขึ้นกระตุ้นและชักจูงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจในการอ่าน ซึ่งจะมีผลไปถึงการพัฒนาการอ่านในด้านต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของบรรณารักษ์ จินดา จำริญ (2530 : 29) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กรักการอ่านหนังสือและเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านหนังสือให้แก่เด็ก
2. เพื่อให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้ และความเพลิดเพลินตามความต้องการ และความสนใจของตนเองในยามว่าง

3. เพื่อให้เด็กรู้จักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การที่ห้องสมุดจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของห้องสมุด โดยมีครูบรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินการตลอดจนดูแลรับผิดชอบในกิจกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วาณี ฐาปนวงศ์สานต์ (2521 : 7-8) และธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2520 : 19) ได้กล่าวไว้คล้ายคลึงกันว่า ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านครูบรรณารักษ์จะต้องคำนึงถึง

1. วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีหลายชนิดผู้จัดควรมีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมว่า เพื่อมุ่งหวังอะไร เช่น เพื่อให้รักการอ่าน เพื่อให้ใช้ห้องสมุดเป็น หรือเพื่อให้รู้จักวิธีการศึกษาค้นคว้า ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บรรณารักษ์จะต้องวางจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

2. จัดเพื่อใคร ในที่นี้หมายถึงผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ ถ้าเป็นห้องสมุดโรงเรียน นักเรียนจะเป็นผู้ได้รับผลในการจัดกิจกรรมแทบทุกชนิด ส่วนที่ผู้สอนได้รับนั้นเป็นผลพลอยได้

3. จัดอะไร เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์และทราบว่ามีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นใครแล้ว บรรณารักษ์จะต้องพิจารณาทันทีว่า ควรจัดกิจกรรมประเภทใดจึงจะเหมาะสมที่สุด เช่น กิจกรรมที่ชวนให้สนใจหนังสือ หรือทนายปัญหา

4. การเตรียมตัว เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องมีการจัดเตรียมวางแผนการจัดอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ถ้าบรรณารักษ์ขาดการเตรียมตัวในการจัดกิจกรรมก็จะเสียเวลาและแรงงาน ทำให้ผลที่ออกมาไม่น่าพอใจ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ที่จัดขึ้นในห้องสมุดมีหลายแบบ แม้นมาศ ชาวลิต (2529 : 223-224) ได้รวมกลุ่มของกิจกรรมตามลักษณะกิจกรรมดึงดูดความสนใจโดยทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกันไว้ 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมซึ่งเร้าประสาทสัมผัส หมายถึง กิจกรรมที่ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้วาทิ ที่เกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรี และการร้องเพลงจากบทละครเรื่อง กิจกรรมประเภทนี้ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน

2. กิจกรรมที่เราจักขุประสาท หมายถึง กิจกรรมที่ชวนให้ดูฟังพินิจ และอ่านความหมายของสิ่งที่เห็น กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่าง ๆ การจัดนิทรรศการหนังสือ และสิ่งของ โดยมีคำบรรยายอธิบายสิ่งที่แสดงกิจกรรมประเภทนี้มุ่งให้ผู้ชมใช้สมาธิในการชม

3. กิจกรรมซึ่งเราโสตและจักขุประสาทในขณะเดียวกัน เป็นกิจกรรมซึ่งชวนให้ฟังและดูไปพร้อม ๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงานร่วมกัน เช่น เล่นนิทานโดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะเล่นนิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่นนิทานโดยใช้ทัศนวัสดุประกอบ ฉากภาพนิ่งซึ่งมีคำบรรยาย

4. กิจกรรมซึ่งให้ผู้เป็นเป้าหมายได้ร่วมกัน กิจกรรมทำนองนี้ช่วยให้ผู้เป็นเป้าหมายเกิดความสุข และภาคภูมิใจรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ เช่น เมื่อเล่นนิทานแล้วก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดงท่าทางประกอบ ให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทานที่แข่งขันเล่าเรื่องที่ได้อ่านไปแล้ว

จากกลุ่มของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 4 ประเภท ที่กล่าวมานี้ บรรณาธิการสามารถจัดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ และสถานที่ได้ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการส่งเสริมการอ่าน ดังต่อไปนี้

4.1 การแสดงหุ่น (Puppet show) การจัดแสดงหุ่น เป็นรายการที่จัดได้ในห้องสมุดทุกประเภท สำหรับห้องสมุดโรงเรียน การจัดแสดงหุ่นจะได้รับความนิยมมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นการแสดงที่มีชีวิตชีวา มีบทบาทที่สนุก ถ้าเลือกผู้แสดง เลือกเรื่องที่มีเนื้อหาเหมาะสมแล้ว จะทำให้ผู้ชมได้รับประโยชน์มาก (อุบล บุญชู, 2525 : 108)

การจัดแสดงหุ่น เป็นที่รู้จักกันมานานแล้ว ตามหลักฐานมีการค้นพบหุ่นนิ้วมือของชาวอียิปต์ ที่มีอายุมากกว่า 3,000 ปีมาแล้ว ที่โรมและกรีซมีการใช้หุ่นเพื่อพิธีการทางศาสนา (ศิริกาญจน์ โกสุม, 2545 : 10) นอกจากนี้ยังมีผู้ประดิษฐ์เป็นตุ๊กตา ทำด้วยไม้หรือดินให้มีรูปร่างลักษณะเหมือนคนและสัตว์ เชิดให้เดินได้เหมือนมีชีวิต ในสมัยเริ่มแรกมีผู้เลี้ยงชีพด้วยการทำหุ่นเป็นรูปเทพเจ้า หรือวีรบุรุษที่เคารพนับถือ เทียวสัญจรไปเชิดพร้อมร้องรำทำเพลงให้ชาวบ้านได้รับความบันเทิง ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 การเล่นหุ่นได้พัฒนาเป็นการแสดงบทละคร เรื่องแสดงเป็นนิยายหรือวรรณคดีที่นิยมแพร่หลายในสมัยนั้นเมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อการบันเทิงประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และการแสดงบทเวทีแบบใหม่ ๆ ได้รับความนิยม การเล่นหุ่นที่มีมาแต่สมัยโบราณจึงซบเซาไป (เสรี คุปทิศพันธ์, 2526 : 6)

ปัจจุบันมีการนำหุ่นเข้ามาใช้เป็นที่สื่อในการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาขึ้นมา เพราะเด็กวัยนี้เป็นช่วงที่ต้องเรียนจากของจริงที่เป็นรูปธรรม ต้องเรียนได้ โดยใช้สื่อการเรียน และหุ่นก็เป็นสื่อการเรียนที่เคลื่อนไหว และน่าสนใจมากกว่าแผ่นภาพธรรมดาเด็กจะเล่นกับหุ่นซึ่งเป็น

สิ่งสมมุติได้อย่างสนุกสนานและไม่จัดเงิน การนำหุ่นมาใช้กับเด็กวัยนี้จึงนับได้ว่าเป็นประโยชน์แก่เด็กอย่างมากทั้งในด้านจิตวิทยา การส่งเสริมความคิดริเริ่มและจินตนาการ (ศิริกาญจน์ โกสุม. 2545 : 10) ในด้านของการส่งเสริมการอ่าน การแสดงหุ่นมีผลอย่างมากในการส่งเสริมการอ่านและชักชวนให้เด็กรู้จักหนังสือในห้องสมุดได้มากขึ้น โดยทางห้องสมุดสามารถจัดการแสดงหุ่นตามเนื้อเรื่องของหนังสือให้เด็กดู ในการเริ่มต้นของการจัดชั่วโมงเล่านิทานเพื่อดึงดูดความสนใจเตรียมความพร้อมหรือใช้ประกอบในการเล่านิทานตลอดเรื่องก็ได้ การแสดงหุ่นที่ดีควรมีผู้ชมเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 10-30 คน (Gross. 1963 : 81) ส่วนเรื่องที่จะนำมาแสดงนั้นควรเป็นเรื่องที่มีตัวละครไม่มากนัก การจัดการที่ใช้ในการแสดงอาจทำง่าย ๆ โดยใช้ม่านกั้นมุมใดมุมหนึ่งของห้อง หรือสร้างเป็นฉากขึ้นมาก็ได้ ในบางกรณีที่ไม่สามารถทำฉากได้ อาจนำมาแสดงโดยไม่ใช้ฉากก็ได้ แต่ผู้เชิดนั้นต้องพยายามดึงความสนใจของผู้ฟังไปอยู่ที่ตัวหุ่นไม่ใช่ผู้เชิด สำหรับผู้ฟังที่ไม่เล็กจนเกินไป ผู้แสดงอาจชักชวนให้เด็กลองเชิดหุ่น และลองคิดหาเรื่องมาแสดงหุ่น ซึ่งจะทำให้เด็กสนใจอ่านหนังสือ เพื่อหาเรื่องที่เขาต้องการหรืออาจมีการทำหุ่นจากเศษวัสดุ แล้วให้เด็กทดลองหัดเล่น (Wall. 1965 : 90-93)

หุ่นที่ใช้ในการแสดงกันอยู่ในปัจจุบันนี้ แบ่งออกได้เป็นหลายประเภท มีดังต่อไปนี้ (เกศินี โชติเสถียร. 2525 : 12-15)

1. หุ่นเงา หรือหนังตะลุง (Shadows puppet) เป็นหุ่นที่ทำจากหนังสือหรือกระดาษแข็งก็ได้ มีไม้เสียบ หรือมีสายต่อเข้ากับส่วนของร่างกายที่ต้องการให้เคลื่อนไหวได้ ผู้เชิดต้องเชิดจากด้านหลังจอ

2. หุ่นมือ (Hand puppet) เป็นหุ่นเชิดโดยใช้นิ้ว 3 นิ้ว คือ นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลาง หรือนิ้วก้อย แต่คนไทยมักนิยมใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลาง เท่านั้น เพราะนิ้วก้อยไม่มีแรงพอ หัวหุ่นมักนิยมทำด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ หรือจี๊เลื่อยชนิดละเอียดผสมกากกับกระดาษแช่น้ำ หรือใช้ไม้เนื้อเบา แต่งหน้าด้วยสีผึ้งหุ้มด้วยกระดาษสาแทนได้ ลักษณะของหุ่นประเภทนี้มีแต่หัวกับแขน บางครั้งอาจมีขาด้วยก็ได้ การสร้างหุ่นประเภทนี้ไม่ควรให้ตัวสูงหรือยาวเกินความจำเป็น เพราะต้องแสดงบนขอบเวทีโดยผู้ที่แสดงต้องชูตัวหุ่นจากข้างล่าง

3. หุ่นเชิด (Rod puppet) เป็นหุ่นเชิดด้วยไม้หรือสายเชือก ซึ่งมีวิธีการสร้างหลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายที่สุดคือ ใช้ไม้เสียบทาบส่วนหัวแบบหุ่นกระบอก เพื่อให้หัวเคลื่อนที่ไปมาได้ หรือทำแขนขาเป็นส่วน ๆ แล้วมีไม้ยาวเล็ก ๆ หรือเชือก เสียบไว้ที่มือหรือเท้าของหุ่น และมีไม้เสียบไว้ที่ลำตัวก็ได้แล้วแต่บทละครที่ต้องการให้อวัยวะส่วนใดเคลื่อนไหว บางครั้งอาจใช้เชือกหรือลวดต่อกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกายก็ได้

4. หุ่นชัก (Marionette) เป็นหุ่นที่ชักจากข้างบนของตัวหุ่นโดยมีเชือกหรือลวด เส้นเล็ก ๆ ห้อยตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หุ่นชักเป็นหุ่นที่สวยงามแต่ดูเหมือนคนจริง ๆ ผู้แสดงหุ่นประเภทนี้ต้องฝึกทักษะมาก เพื่อให้ดูเป็นธรรมชาติ แต่ก็มีข้อเสีย คือหุ่นประเภทนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากพอสมควร จึงทำให้ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้

นอกจากหุ่นที่กล่าวมาแล้ว อุบล บุญชู (2525 : 109) ได้อธิบายถึงหุ่นไว้เพิ่มเติมอีก 1 ประเภท คือ หุ่นนิ้วมือ (Glove puppet) สร้างขึ้นโดยใช้กรวยกระดาษ หรือกรวยที่ประดิษฐ์จากผ้า สักหลากเทียมก็ได้ สามารถประดิษฐ์เป็นหน้าคนหรือสัตว์ตามเรื่องที่ต้องการ เมื่อประดิษฐ์หน้าหุ่นที่ต้องการได้แล้ว เวลาต้องการเชิดให้ใช้นิ้วมือสอดเข้าไปในกรวยแล้วกระดกนิ้วตามต้องการ

การเตรียมงานแสดงหุ่น สามารถแบ่งออกได้เป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน การแสดงหุ่นจะได้รับความสำเร็จเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการวางแผนอย่างรอบคอบ โดยตั้งจุดประสงค์ที่ต้องการให้เด็กแสดงพฤติกรรมได้อย่างแน่นอน

2. เข้าใจขอบเขตการแสดงละครหุ่น หุ่นเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวไปมาโดยมีคนเชิด แต่แสดงออกทางใบหน้าไม่ได้ และเนื้อเรื่องบางตอนจำกัดท่าทางของหุ่น เช่น ฉากการเหาะ ฉากทะเล สิ่งเหล่านี้แก้ไขได้ด้วยการเลือกชนิดหุ่น ให้เหมาะสมกับการใช้งานและเขียนบท กลวิธีบางอย่างที่ใช้ในการแสดงหุ่นได้แก่ ให้หุ่นพูดคุยกับผู้ชม ถามผู้ชมหรือขอความเห็น จะทำอย่างไรต่อไป ให้ร่วมกันร้องเพลงในขณะที่หุ่นเต้นรำ ไม่ควรใช้คำพูดซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง

3. การเตรียมเรื่อง ควรเลือกแนวเรื่องที่สนองความต้องการของเด็กแต่ละวัยอย่างเหมาะสม เรื่องที่คิดขึ้นเองหรือดัดแปลงจากเรื่องเดิม เช่น นิทาน ตำนาน ควรมีความยาวพอสมควรเหมาะสมกับชั่วโมงเรียน ถ้าครูต้องแสดงเพียงคนเดียว พยายามเลือกเรื่องที่มีตัวละคร 2-3 ตัว และไม่มีฉากมาก สะดวกทั้งเวลาเชิดและพากย์ เนื้อหาของเรื่องที่แสดง ควรมีจุดสำคัญของเรื่องเป็นหลัก

4. การเตรียมบทละคร ผู้เตรียมจะต้องทราบว่าตัวละครในเรื่องมีกี่ตัว แต่ละตัวมีบุคลิกและอารมณ์อย่างไร แต่ละฉากมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง การแสดงในเวลาที่กำหนดควรเป็นเรื่องง่าย ๆ ข้อควรระวังอีกอย่างหนึ่งก็คือ ในการเขียนคำพูดลงในบทละครไม่ควรเป็นการอบรมสั่งสอนจนเกินไป ถ้าต้องการสอนควรพยายามหาเรื่องที่มีคติสั้น ๆ แทรกอยู่ดีกว่า

5. การซ้อมและการแสดง การซ้อมก่อนการแสดงจริงหลาย ๆ ครั้ง จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในเวลาแสดง ขณะซ้อมการแสดงไม่เพียงแต่พูดตามบทเท่านั้น แต่ควรแสดงท่าทางเชิดหุ่นให้เหมือนเวลาเล่าจริง ๆ การหาคนอื่น ๆ เป็นผู้วิจารณ์แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ขณะซ้อมการแสดง จะช่วยให้ผลงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (จาคูรงค์ อาจารย์. 2522 : 7 - 12)

การแสดงหุ่นมีประโยชน์หลายประการ สาขาโรจน์ แฟงซัง (2524 : 20) ได้สรุปผลดีของการแสดงหุ่นต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ละครหุ่นสามารถเลียนแบบของจริงได้
2. ทำให้ผู้เรียนสนใจ และชักจูงให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียน และเกิดความรู้สึกสนุกสนาน
3. ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออก และมีส่วนกระทำด้วยตนเอง
4. ทำให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม
5. เป็นการรวบรวมเอาหลาย ๆ วิชามาไว้ด้วยกัน เช่น ศิลปะ ภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และสังคมศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ต่าง ๆ

6. สามารถประดิษฐ์ได้ด้วยตนเอง หรือนำวัสดุที่เหลือใช้มาตัดแปลงให้เกิดประโยชน์

4.2 การเล่าเรื่องหนังสือ (Book talk) การเล่าเรื่องหนังสือ เป็นวิธีการส่งเสริมการอ่านหนังสืออีกวิธีหนึ่งที่บรรณารักษ์สามารถจัดขึ้นภายในห้องสมุดได้ การเล่าเรื่องหนังสือ เป็นการนำหนังสือมาพูดให้ผู้ฟังเกิดความสนใจ โดยเลือกจุดเด่น ๆ ของหนังสือมาเล่า พร้อมทั้งแสดงรูปเล่มของหนังสือ เพื่อกระตุ้นความสนใจผู้ฟังให้ไปอ่านหนังสือเล่มนั้น ๆ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

กุลรัสมิ์ ภูมิมาศ และดวงเนตร เบี้ยวไข่มุข (2521 : 48) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการเล่าเรื่องหนังสือว่า

1. เพื่อแนะนำหนังสือดี น่าสนใจ และนำอ่านแก่ผู้เข้าไปใช้บริการ
2. เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นแก่ผู้เข้าไปใช้บริการ
3. เพื่อให้รู้จักหนังสือประเภทต่าง ๆ และรู้จักนักเรียนที่มีชื่อเสียง

การเล่าเรื่องหนังสือ สามารถทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละวิธีมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน คือ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังอยากอ่านหนังสือ โบดาร์ต (Bodart. 1979 : 275) ได้แบ่งวิธีการเล่าเรื่องหนังสือออกเป็น 3 วิธี คือ

1. เล่าเรื่องหนังสือที่น่าสนใจพร้อมใบหุ้มปก วิธีนี้หนังสือทุกเล่มอาจไม่มีความสัมพันธ์กันเลย แต่ถ้าผู้เล่าสามารถแนะนำให้ผู้ฟังทราบว่า หนังสือเล่มใดเหมาะกับความสนใจ และความต้องการของตน เพื่อจะได้นำความคิดที่ได้จากการฟังไปใช้ในการเลือกหนังสืออ่านด้วยตนเอง
2. เลือกหนังสือที่มีเนื้อหาประเภทเดียวกัน แต่จะกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสือแต่ละเล่มที่ต่างกันออกไป วิธีการนี้อาจแนะนำหนังสือได้ครั้งละ 2 - 3 เล่มไปจนถึง 10 เล่ม

3. การเล่าเรื่องหนังสือในขณะที่มีเวลาน้อย โดยการพูดถึงหนังสือเล่มหนึ่งอย่างละเอียด แล้วพูดถึงหนังสือเล่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นหนังสือในสาขาวิชาเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันได้

โบดาร์ต (Bodart. 1979 : 4) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเล่าเรื่องหนังสือไว้ว่า ควรเลือกตอนที่น่าตื่นเต้น น่าสนใจของเรื่องมาเล่า และได้ให้ข้อควรระวังไว้ 2 ประการ คือ

1. ไม่เล่าเรื่องหนังสือที่ผู้เล่าไม่เคยอ่าน
2. ไม่เล่าเรื่องหนังสือจนถึงตอนจบของเรื่อง

การเล่าเรื่องหนังสือสามารถใช้ได้กับหนังสือทุกสาขาวิชา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของหนังสือ เนื้อหาของหนังสือ ระดับของนักเรียน วิชาที่นักเรียนเรียน ซึ่งบรรณารักษ์ ต้องพิจารณาให้เหมาะสมสัมพันธ์กัน พวา พันธุ์เมฆา (2528 : 182 - 183) ได้เสนอแนะวิธีการ เตรียมตัวเล่าเรื่องหนังสือ ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาคัดเลือกหนังสือใหม่ หรือหนังสือเก่าบางเรื่องที่เนื้อเรื่องยังน่าสนใจ แต่เด็ก ๆ อาจไม่ทราบว่าหนังสือเหล่านั้นมีคุณค่า นำมาแยกตามระดับความสามารถในการอ่านและความสนใจ เช่น หนังสือสำหรับเด็กประถม แล้วบรรณารักษ์หรือครูผู้สอนจะต้องอ่านหนังสือ เหล่านั้นให้เข้าใจทั้งหมด

2. ควรเลือกจุดเด่นของเนื้อเรื่องบางตอนไว้ เพื่อเตรียมเล่าเน้นเป็นพิเศษ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังสนใจ อย่าเล่าเรื่องในหนังสือนั้นทั้งหมด ควรเล่าพอให้เข้าใจคร่าว ๆ แล้วเลือกเอาจุดที่น่าสนใจมาเล่า ซึ่งอาจเป็นตอนที่โศกเศร้า ตอนที่ตลก ตอนที่ลึกลับ ตอนที่ตื่นเต้น เมื่อเลือกได้แล้วควรจดบันทึกกันลืมไว้ในกระดาน และเสียบไว้กับตัวหนังสือแต่ละเล่ม

3. ฝึกพูดคนเดียวก่อนที่จะไปพูดจริง เพื่อจับเวลา และเพื่อประเมินผลตนเองว่าพูดได้ครบตามเนื้อหาที่เตรียมไว้หรือไม่

4. นำหนังสือไปพูดแนะนำกับนักเรียนจริง ๆ หลังจากการพูดแนะนำกับกลุ่มนักเรียนกลุ่มแรกแล้ว ควรประเมินผลว่าการพูดแนะนำครั้งนั้น นักเรียนมีปฏิกิริยาอย่างไร แสดงความสนใจหรือไม่ กระจือหรือวันที่จะมาติดต่อดูหนังสือเล่มนั้นมากน้อยเพียงไร ถ้ายังคิดว่ามีข้อบกพร่องก็ควรบันทึกไว้เพื่อหาวิธีแก้ไขสำหรับการเล่าเรื่องหนังสือเล่มนั้นในครั้งต่อไป

5. ควรทำแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลการเล่าเรื่องหนังสือแต่ละเล่มไว้ในกระดาน โดยด้านหน้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ หรืออาจใส่ข้อมูลทางบรรณานุกรมทั้งหมดก็ได้ และข้อมูลเกี่ยวกับ วัน เวลา ครั้งที่ ที่ได้พูดเรื่องหนังสือไปแล้วกับกลุ่มใด ชั้นใด ด้านหลังเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องย่อของหนังสือ จุดที่น่าสนใจจะพูดย้ำหรือยกมาประกอบเป็นพิเศษอยู่หน้าใด

รสา วงศ์ยังอยู่ (2529 : 397) ได้เสนอเทคนิคที่จะทำให้การเล่าเรื่องหนังสือน่าสนใจยิ่งขึ้น คือ

1. ทำที่การปรับตัว มีความพร้อมที่จะสื่อสารกับผู้ฟัง คือ เตรียมกาย เตรียมใจ เตรียมเรื่องไว้เรียบร้อยแล้ว มีความคล่องแคล่ว สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศทั่ว ๆ ไปได้ วางตัว ยิ้มแย้มแจ่มใส

2. ขึ้นอาร์มภบทติ อาจนำเรื่องที่คุณฟังรู้เรื่องดีหรือสนใจ หรือเหตุการณ์ปัจจุบันให้เชื่อมโยงกับเรื่องได้

3. เสียง ต้องเล่าให้ชัดเจน น่าฟัง ดังพอให้ได้ยินทั่วไป อัตราการพูดพอเหมาะ ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป เวลาพูดต้องให้เป็นเสียงเล่าไม่ใช่เสียงอ่าน มีการเน้นเสียง ทอดเสียง ย้ำ และเว้นจังหวะบ้าง การออกเสียงตัว ร ล คำควบ คำกล้ำ ต้องออกเสียงให้ถูกอักขรวิธี และไม่กล่าวคำเอื้อ....อ้า... บ่อย ๆ

4. อากัปกิริยา ผู้เล่าใช้สายตามองผู้ฟังให้ทั่วตลอดเวลา ควบคุมการเคลื่อนไหวของมือ แขน ศีรษะ และการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับเรื่องที่เล่า

5. แสดง ให้ผู้ฟังเห็นรูปเล่มของหนังสือ แนะนำหนังสือตามบรรณานุกรมของหนังสือเล่มนั้น ถ้ามีคุณภาพของผู้แต่ง ลายมือของผู้เขียน ก็แสดงให้เห็นด้วย ถ้าเป็นนามปากกาให้บอกชื่อจริงด้วย

6. เล่าเรื่อง ตามที่บันทึกไว้ตามลำดับ อ่านหรือเน้นตอนที่ค้นไว้ อย่าให้สับสนวุ่นวายไปมา เล่าซ้ำ หรือเล่าตอนใดตอนหนึ่งยาวเกินไป เล่าให้คล่องไม่ติดขัด ใช้ถ้อยคำไม่คลุมเครือ กะทัดรัด ชัดเจน

7. ความคิด เนื้อหาสาระ มีจุดหมายที่แน่นอน เนื้อหาถูกต้องตามข้อเท็จจริง แบ่งตอนให้เหมาะสมกับเวลา เชื่อมโยงความคิด ลำดับความได้เหมาะสม ไม่ให้เนื้อความขาดตอน

8. การเล่าเรื่องไม่ต้องจบเรื่อง เมื่อเล่าถึงตอนสำคัญให้ขมวดเรื่องหรือสร้างปมให้ผู้ฟังเกิดความสนใจอยากทราบเรื่อง แล้วเชิญชวนให้ไปอ่านเรื่องนั้นเองต่อไป

การเล่าหนังสือ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้การพูดเป็นหลัก จึงอาจมีปัญหาในการเล่าเรื่องหนังสือไว้ดังนี้ (วาณี ฐานวงษ์ศานต์. 2521 : 43 - 44)

1. วิธีการถ่ายทอด ถ้าผู้พูด พูดไม่คล่องแคล่ว พูดตะกุกตะกัก มีอาการประหม่า ผู้ฟังจะไม่ศรัทธา ผู้พูดควรหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่พูด ลองฝึกพูดโดยวิธีการบันทึกเสียงไว้

2. การโยงเรื่องให้สัมพันธ์กัน เมื่อเริ่มพูดจะนำเข้าสู่เรื่อง ควรเตรียมเรื่องที่สัมพันธ์กัน จะช่วยให้เนื้อความไม่ขาดตอน บางคนพูดแล้วไม่สามารถจบเรื่องได้ การฝึกล่วงหน้าจะช่วยให้เกิดความชำนาญและมั่นใจได้

3. การวางท่าทางให้สอดคล้องกับเรื่องที่เล่า เช่น เล่าเรื่องตื่นเต้น แต่ผู้เล่ามีกริยาท่าทางไม่ตื่นเต้น เรื่องที่เล่าก็หมดสนุก ผู้ฟังอาจรำคาญ นอกจากนี้กริยาที่เคยชินบางอย่างต้องระวัง เช่น แคะจมูก เสยผม กัดเล็บ จะทำให้เสียบุคลิกและผู้ฟังรำคาญ

4. วัสดุที่นำมาประกอบการเล่า ควรให้เหมาะสม นอกจากหนังสือที่นำมาเล่าแล้ว ถ้าเนื้อหาหนังสือสามารถหาวัสดุช่วยประกอบได้ เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ก็ควรหามาแต่ต้องไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป และไม่ควรเน้นจนหนังสือที่เป็นจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมหมดความหมายไป

5. ผู้เล่าบางคนใช้วิธีท่องจำ ทำให้การพูดขาดชีวิตชีวา จังหวะการพูดไม่ราบเรียบไม่เป็นธรรมชาติ ผู้ฟังเกิดอาการง่วง และไม่สนใจ การเล่าเรื่องหนังสือที่ดีควรพูดจากความเข้าใจ ความรู้สึกท่าทางคล้อยไปตามเนื้อเรื่อง และเป็นธรรมชาติ

4.3 การเล่นเกม (Games) เกม เป็นกิจกรรมการเล่นอย่างหนึ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความสุขสนุกสนานพึงพอใจ (กรมพลศึกษา. 2525 : 1) นอกจากนี้การเล่นเกมนั้นยังมีบทบาทต่อการพัฒนา ทั้ง 4 ด้านของคน คือ พัฒนาการร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ผอบ โปษะกฤษณะ. 2522 : 1)

เกมประกอบการอ่าน เป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่จะช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น ส่งเสริมความสนใจในการอ่านหนังสือ รู้จักค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมความริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งให้ความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก ๆ ด้วย (จินดา จำริญ. 2530 : 45) เกมประกอบการอ่าน ควรจะได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของเด็ก ๆ ความสนุกของเกมควรมุ่งเกี่ยวกับการอ่าน มิใช่มุ่งให้สนุกเฉพาะการเล่น ครูอาจสร้างเกมขึ้นมาหรือเลือกใช้เกมให้ตรงกับความต้องการ และความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม (กรมสามัญศึกษา. 2514 : 16)

วัตถุประสงค์ของการเล่นเกมประกอบการอ่าน (จินดา จำริญ. 2530 : 45)

1. เป็นการส่งเสริมบริการของห้องสมุด
2. เป็นการจูงใจให้นักเรียนใช้ห้องสมุดมากขึ้น สนใจการอ่านซึ่งจะนำไปสู่นิสัยรักการอ่าน หนังสือ และรู้จักใช้ห้องสมุดเพื่อการศึกษา และหาความเพลิดเพลินจากการอ่านเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์

นอกจากนี้ จินดา จำริญ (2530 : 45 - 46) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงการเล่นเกมประกอบการอ่านว่า สามารถนำไปเกี่ยวข้องกับวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรได้ เช่น คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา ศิลปะ และการพัฒนาทางด้านร่างกายและสติปัญญา ขึ้นอยู่กับว่าบรรณารักษ์ หรือครูจะนำไปใช้ประกอบการส่งเสริมการอ่านให้สอดคล้องกับวิชาใด หรือนำไปใช้ประกอบกิจกรรมใด เช่น การเล่านิทาน การแสดงหุ่น การเล่าเรื่อง จากหนังสือในแต่ละครั้ง โดยที่

บรรณารักษ์หรือครูอาจจะศึกษารูปแบบและวิธีการจากหนังสืออ่านสำหรับเด็ก นิตยสาร วารสารสำหรับเด็ก คู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับห้องสมุดโรงเรียน ตลอดจนหนังสือหรือวารสารภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ

ส่วนวิธีการสอนเกมในแต่ละครั้ง ควรดำเนินการสอนตามขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดชั้นเรียน ต้องรู้ว่าเกมนั้นเล่นได้ที่คน ควรจะจัดผู้เล่นแบบใดจึงจะได้ผล เช่น จัดเป็นกลุ่ม จัดเป็นแถว ทั้งนี้ต้องทำให้เสร็จเรียบร้อย รวดเร็ว เพื่อไม่ให้เสียเวลา
2. การอธิบายวิธีการเล่น ต้องอธิบายวิธีการเล่นเกมด้วยคำพูดที่ชัดเจน ไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป การอธิบายต้องให้ทุกคนเห็นหน้าและได้ยินโดยทั่วถึงกัน
3. การสาธิตการเล่น เกมบางประเภทเมื่ออธิบายถึงการ เล่นแล้ว ผู้เล่าอาจไม่เข้าใจ จะต้องทำการสาธิตให้ทุกคนได้เห็นได้เข้าใจ โดยการทำซ้ำ ๆ ประกอบการอธิบาย
4. การปฏิบัติ เมื่อเข้าใจถึงวิธีการเล่นแล้ว จึงให้เล่นเกมตามที่อธิบายและสาธิตไปแล้ว ควรกำหนดเวลาเล่นเกมพอสมควร ไม่น้อยหรือนานเกินไป จนทำให้เบื่อหน่าย
5. การติดตามผล การเล่นเกมแต่ละครั้งควรมีการกำหนดความมุ่งหมายไว้ และมีการเล่นตรงกับ ความมุ่งหมายของเกมหรือไม่

4.4 การทายปัญหาจากหนังสือ (Book quiz) การทายปัญหาจากหนังสือ จัดเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กสนใจการอ่านและการค้นคว้า การทายปัญหานอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังเป็นเครื่องฝึกไหวพริบ สติปัญญา และเจริญชวนให้เด็กเข้าใช้ห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กระดับชั้นประถมศึกษาเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกันด้วย

วัตถุประสงค์ของการทายปัญหาจากหนังสือ (กุลรัสมิ์ ภูมิมาศ และดวงเนตร เบี้ยวไข่มุข. 2521 : 53)

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. เพื่อส่งเสริมให้เป็นนักอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้มีความรู้อย่างกว้างขวางในสาขาวิชาต่าง ๆ และความรู้ทั่วไป
3. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักใช้ประโยชน์จากวัสดุห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่
4. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
5. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด

จินดา จำเริญ (2530 : 42 - 43) กล่าวถึง การจัดกิจกรรมทายปัญหาจากหนังสือว่า จัดได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. จัดเป็นกิจกรรมประจำห้องสมุด ห้องสมุดอาจจะจัดเดือนละ 1 ครั้ง ในการตั้งปัญหาควรจะแนะนำแหล่งที่ใช้ค้นคว้าหาคำตอบไว้ด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้หนังสือประเภทต่าง ๆ มีอยู่ในห้องสมุด ประเภทของปัญหาอาจแบ่งเป็น

- 1.1 ความรู้ทั่วไปหรือความรู้รอบตัว
- 1.2 ความรู้เฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง
- 1.3 ปัญหาเชาวน์

ปัญหาของห้องสมุดแต่ละครั้ง ควรมีประมาณ 5 - 10 ข้อ โดยติดป้ายประกาศของห้องสมุด กำหนดวันส่งคำตอบ วิธีการตอบ และกำหนดวันตัดสินให้ชัดเจน เมื่อถึงกำหนดก็ประกาศรายชื่อผู้ได้รับรางวัล

2. จัดกิจกรรมบนเวทีในโอกาสต่าง ๆ ห้องสมุดอาจจัดกิจกรรมเป็นปัญหาในวันสำคัญต่าง ๆ โดยอาจจะให้ผู้ตอบปัญหาขึ้นแข่งขันบนเวทีเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มตามระดับชั้น ลักษณะปัญหาอาจแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังวิธีการตามข้อ 1 โดยแยกปัญหาไว้เป็นชุดพร้อมทั้งคำเฉลยที่ถูกต้อง และมีหลักฐานค้นคว้าอ้างอิงได้ ลำดับการเลือก ปัญหาแต่ละประเภทอาจใช้ วิธีหยิบบัตรชื่อประเภทของปัญหา ดำเนินการถามตอบโดยให้ผู้ตอบปัญหาเขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบตามเวลาที่กำหนดให้ เมื่อหมดเวลาที่เก็บคำตอบและเฉลยทันที ผู้ตอบจะได้คะแนน และเมื่อรวมคะแนนจากปัญหาทุกประเภทที่กำหนดไว้แล้ว ผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุดจะเป็นผู้ชนะเลิศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 43) และธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2520 : 43) ได้เล่าถึงการเตรียมการทนายปัญหาจากหนังสือพอสรุปได้ ดังนี้

1. การตั้งปัญหา บรรณารักษ์ต้องรู้ระดับการศึกษาและความสนใจของผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตั้งปัญหา ไม่ควรตั้งปัญหาที่ยากและลึกซึ้งจนเกินไป เพราะธรรมชาติของมนุษย์เมื่อลงมือกระทำสิ่งใดแล้ว ย่อมหวังผลตอบแทนที่เข้าข้างตนเองบ้าง ถ้าไม่ได้รับผลตอบแทน ความสนใจในการกระทำสิ่งนั้น ๆ จะลดน้อยลง จนในที่สุดจะเลิกสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้นก็จะล้มเหลว

2. กำหนดวัน เวลา สถานที่ และประกาศให้ทราบล่วงหน้า

3. แจ้งให้ทราบถึงประเภทของหนังสือ หรือหนังสือที่จะให้ถามพร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ในการทนายปัญหานั้น ๆ ให้ชัดเจน เตรียมหาวิธีที่จะให้ผู้ตอบมีโอกาสตอบได้ทั่วถึงและสนุกสนาน ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

3.1 บรรณารักษ์ถามปัญหาให้ผู้ฟังที่ตอบได้ ยกมือ ตอบปากเปล่า

3.2 เขียนลงบนกระดาษ ม้วนปัญหาใส่กล่อง ให้ผู้ต้องการตอบหยิบปัญหาเอง แล้วตอบปากเปล่า

3.3 แบ่งผู้ตอบเป็นกลุ่ม ไม่ควรเกิน 4 กลุ่ม และกลุ่มละไม่เกิน 3 คน ให้ช่วยคิดหาคำตอบ ซึ่งมีวิธีการถามหลายวิธี เช่น

3.3.1 ทุกกลุ่มตอบปัญหาเหมือนกัน โดยการเขียนคำตอบในกระดาษ

3.3.2 เลือกปัญหาแต่ละกลุ่มแล้วตอบทันที ปัญหาจะไม่เหมือนกัน

3.3.3 เตรียมหารางวัลสำหรับผู้ตอบชนะเลิศ รางวัลต่าง ๆ อาจเป็นหนังสือที่ห้องสมุด หรือได้รับอภิสิทธิ์จากการจากสำนักพิมพ์ หรือร้านหนังสือที่เคยติดต่ออุดหนุนกันอยู่ได้

3.3.4 ระยะเวลาไม่ควรเกินครั้งละ 1 ชั่วโมง หรือถ้าจัดเป็นภาคเรียน อาจทบทวนปัญหาหลาย ๆ ครั้ง แล้วรวมคะแนนปลายภาคเรียนก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสม

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาโดยผู้วิจัยเสนอตามทักษะทางภาษา คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียนดังนี้

ทักษะการฟัง สมชาย กระจายศรี (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทดลองเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษามีความสามารถในการใช้ภาษาไทยในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยรวมแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการสอนวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : บทคัดย่อ)

ทักษะการพูด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินความสามารถทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เปรียบเทียบกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษามีความสามารถทางภาษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ โดยเฉพาะสมรรถภาพทางด้านการเขียนเรียงความ การพูดและการอ่านจับใจความ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของ สมชาย กระจายศรี (2536 : บทคัดย่อ)

ทักษะการอ่าน ผลการทดลองของ สุรศักดิ์ กาญจนการุณ (2531 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษามีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ มัลลิกา ภักดีฉัตร (2531: บทคัดย่อ); สุชามาต สัจจลาโพธิ์ (2531: บทคัดย่อ); นันทรัตน์ ชื่นชนม์ (2531 : บทคัดย่อ); จรัสศรี กิจบัญญัติอนันต์ (2532 :

บทคัดย่อ) ; นฤมล กังวาลไกล (2534 : บทคัดย่อ) ; ชาญ โญ โครบุตร (2535 : บทคัดย่อ) ; สมชาย กระจายศรี (2536 : บทคัดย่อ) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : บทคัดย่อ)

ทักษะการเขียน ผลการทดลองของ มัลลิกา ภักดีณรงค์ (2531 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา มีความสามารถในการเขียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรามาต สังข์ลาโพธิ์ (2531 : บทคัดย่อ) ; สุรศักดิ์ กาญจนการุณ (2531 : บทคัดย่อ) ; นฤมล กังวาลไกล (2534 : บทคัดย่อ) ; ชาญ โญ โครบุตร (2535 : บทคัดย่อ) สมชาย กระจายศรี (2536 : บทคัดย่อ)

การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจการอ่าน ความสามารถในการเขียน และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู ผลการทดลองปรากฏว่า ความเข้าใจในการอ่านความสามารถในการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนเจตคติการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรัญญา ฤกษ์ชัย. 2541 : 129)

การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจการอ่านความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษารูปแบบที่ 2 กับการสอนตามคู่มือครู ผลการทดลองปรากฏว่า ความเข้าใจในการอ่านความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุภาพร อินทร์หอม. 2542 : 59)

การศึกษาความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู ผลการทดลองปรากฏว่า ความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศศิธร วงศ์ชาติ. 2542 : 117)

เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ (2530 : 7) ได้ทำการทดลองสอนภาษาไทย ด้วยวิธีมุ่งประสบการณ์ภาษา ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโครงการของศูนย์วิจัยและพัฒนาการอ่านที่จังหวัดสุรินทร์ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีมุ่งประสบการณ์ภาษามีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทยและความสนใจในการเรียนภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

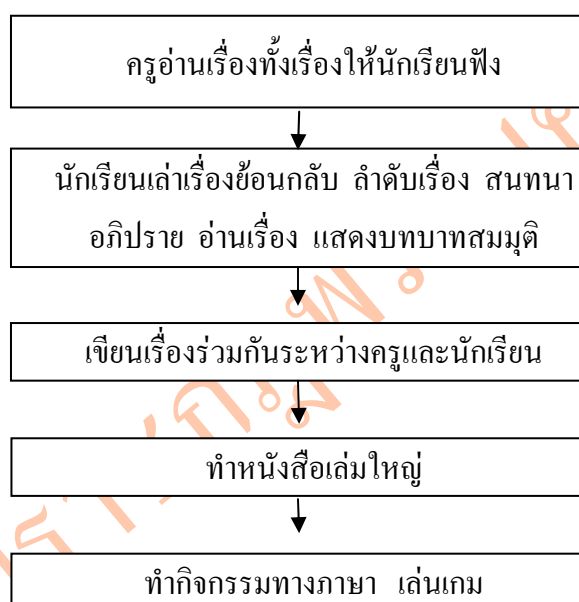
สุธีพร ปาคะคี (2531 : 10) ได้ทดลองเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่าน การเขียน และการระลึกครั้งที่อ่านได้ในวิชาภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้อง ๆ ละ 30 คน โรงเรียนสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ผลการทดลองคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถทางอ่านและเขียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีการระลึกสิ่งที่อ่านได้ในวิชาภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประนอม สุขนาคะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทดลองเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเขียน และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน ราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จำนวน 80 คน กลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มควบคุม 40 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือครู ผลการทดลองพบว่า ความเข้าใจการอ่านภาษาไทยสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการเขียน .05

พรทิศา พานิชชีวะกุล (2536 : 61) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และความสนใจในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครูกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน คำเขื่อนแก้ว หนองบัวลำภู อำเภอกำแพงแสน จังหวัดยโสธร จำนวน 80 คน ใช้เวลา 16 คาบ ผลการทดลอง พบว่า ความสามารถทางด้าน อ่าน เขียน และความสนใจในการเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา พบว่า วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นวิธีสอนที่มีการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ การรับรู้ การบูรณาการความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ (สำนักงานแห่งการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 2) และเป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาการอ่าน เขียน และนิสัยรักการอ่านของนักเรียนได้อย่างแท้จริง แบ่งการพัฒนาเป็น 3 ชั้นตามวัยของผู้เรียน

1. ระดับปฐมวัย – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ใช้วิธีสอนตามรูปแบบที่ 1 มี 5 ขั้นตอน
2. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้วิธีสอนตามรูปแบบที่ 2 มี 5 ขั้นตอน
3. ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับมัธยม ใช้วิธีสอนตามรูปแบบที่ 3 มี 6 ขั้นตอน (เสาวลักษณ์ รัตวิรัช. 2536 : 31) รูปแบบที่ 1 มีขั้นตอนในการสอน ดังนี้

ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนในการสอน รูปแบบที่ 1

วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษารูปแบบที่ 1 นี้ เป็นรูปแบบที่ใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นอกจากนี้ วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ซึ่งยึดหลักการทฤษฎี 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการสอนเพื่อการสื่อสาร ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ ทฤษฎีการสอนอ่าน และทฤษฎีการสอนแบบอรรถฐานดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้น และยังคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ คือ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารอย่างแท้จริงเป็นโอกาสให้ ผู้เรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นการเอื้อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษานี้ มีผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านและครูผู้สอนภาษาได้ให้ความสำคัญพัฒนาโดยตลอดทั้งต่างประเทศและในประเทศ จนพอสรุปได้ว่าการสอนภาษาไทย

โดยใช้วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา จะช่วยให้นักเรียนนั้นมีผลการอ่านการเขียนและนิสัยรักการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 งานวิจัยการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูโดยการแจกลูกสะกดคำ

เจริญ ชยุดิมนต์คำรง (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 623 คนจาก 14 โรงเรียน ในจังหวัดชลบุรีที่เรียนอ่านเป็นคำกับแบบแจกลูกมีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่อ่านเพียงแบบใดแบบหนึ่ง ดังนั้นการสอนแบบผสมน่าจะดีกว่าการสอนแบบเบสิกล้วน ๆ หรือแบบแจกลูกล้วน ๆ จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนวิธีสอนแจกลูกเป็นวิธีที่สอนที่ดีวิธีหนึ่ง

สมประสงค์ สถาปิตานนท์ (2507 : 55) ได้ทำการศึกษาการสร้างแบบทดสอบการเขียนสะกดคำ ค้นหาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำ ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงที่มีระดับอายุต่างกัน และนักเรียนที่อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่สองกับนักเรียนที่ตกซ้ำชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ผลปรากฏว่านักเรียนหญิง มีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำ สูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนที่มีระดับอายุต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำสูงกว่านักเรียนที่ตกซ้ำชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งอย่างเห็นได้ชัด

อินทร์ ศรีคุณ (2507 : 84-86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการฟัง การอ่าน การอ่านสะกดคำ และการแต่งความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และกำลังเรียนซ้ำชั้นในประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2506 ในโรงเรียนประถมศึกษา 6 แห่งของจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 246 คน ได้ใช้แบบทดสอบถามส่วนบุคคล 1 ชุด และแบบทดสอบอีก 4 ชุด พบว่า ความสามารถในการฟัง การอ่าน การเขียนและสะกดคำและการแต่งความมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แก้วตา ไทรงาม (2520 : 40 - 46) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความยากง่ายในการเขียนสะกดคำภาษาไทยพื้นฐานของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่หนึ่ง จำนวน 96 คน จากโรงเรียนสังกัดเทศบาลกรมสามัญศึกษา และองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตอำเภอเมืองระนอง โดยใช้คำพื้นฐานที่ทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ตามหลักสูตรประถมศึกษา จำนวน 450 คำ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1. คำที่ง่ายมากมี 7 คำ เป็นคำพยางค์เดียวไม่มีตัวสะกด และวรรณยุกต์
2. คำที่ง่ายมี 26 คำ เป็นคำพยางค์เดียว มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดไม่มีตัวควบกล้ำ
3. คำที่ยากง่ายปานกลางมี 72 คำ เป็นคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดมีตัวควบกล้ำ

4. คำยากมี 197 คำ เป็นคำที่มีพยางค์เดียว และหลายพยางค์มีวรรณยุกต์กำกับเป็นคำที่ลดรูปหรือเปลี่ยนรูปเมื่อมีตัวสะกด

5. คำที่ง่ายมากมี 7 คำ เป็นคำพยางค์เดียวไม่มีตัวสะกด และวรรณยุกต์

6. คำที่ง่ายมี 26 คำ เป็นคำพยางค์เดียว มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดไม่มีตัวควบกล้ำ

7. ตัวที่ยากง่ายปานกลางมี 72 คำ เป็นคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดมีตัวควบกล้ำ

8. คำยากมี 197 คำ เป็นคำที่มีพยางค์เดียว และหลายพยางค์มีวรรณยุกต์กำกับเป็นคำที่ลดรูปหรือเปลี่ยนรูปเมื่อมีตัวสะกด

9. คำที่ยากมากมี 197 คำ เป็นคำที่มีพยางค์เดียวและหลายพยางค์มีวรรณยุกต์กำกับเป็นตัวที่ครูลดรูป หรือเปลี่ยนรูปเมื่อมีตัวสะกด

ดวงเดือน สุภิกิตย์ (2522 : 112) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเขียนสะกดคำกับการรู้ความหมายของคำกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 134 คน จากโรงเรียนสังกัด เทศบาล กรมสามัญศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสังกัดกองการศึกษาเอกชน ในเขตอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความหมายของคำแบบปรนัย ชนิดเลือกคำตอบมีตัวเลือกเป็นรูปภาพ ข้อละสามตัวเลือก พบว่าความสามารถในการสะกดคำ กับการรู้ความหมายของคำมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ บุปผา ช่างพุก. 2524 : 100) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการเขียนสะกดคำฝัดกับความเข้าใจความหมายของคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 120 คน พบว่า ความสามารถในการสะกดคำกับความเข้าใจความหมายของคำมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ไชศรี วรรณภวิธา (2524 : 83 – 86) ได้ศึกษาการสอนอ่านภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง โดยใช้หลักการจัดลำดับขั้นการเรียนรู้ พบว่าในการสอนอ่านนั้นได้สอนแบบอ่านแจกลูกสะกดคำ โดยให้เขียนสะกดคำไปพร้อมกับการอ่านและซ่อมเสริมข้อบกพร่องในการอ่าน จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านทางด้านการจับคู่กับรูปภาพ การเติมคำและสะกดคำดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ และทำให้นักเรียนจำคำ สะกดคำได้แม่นยำ เขียนหนังสือคล่องขึ้นกว่าเดิมมาก

ยุพดี พูลเวชประชาสุข (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเขียนสะกดคำและทัศนคติ การเขียนสะกดคำ ระหว่างนักเรียน ที่เรียนโดยแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำบอก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2524 ของโรงเรียนวัดวังทองกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 72 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 36 คน และกลุ่มควบคุม 35 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ และแบบทดสอบวัดทัศนคติ ต่อการเขียนสะกดคำ

ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีผลการเขียนสะกดคำสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และกลุ่มทดลองมีทัศนคติ ต่อการเขียนสะกดคำสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นลินนุช อำนวยสิน (2546 : 48) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยใช้ชุดการสอนเขียนของนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้อันด้านการเขียนมีระดับสติปัญญาปกติ ไม่มีความที่การซ้ำซ้อนและกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนบ้านใหญ่ สุขเกษม อำเภอไทรลราช จังหวัดสุโขทัย จำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนด้วยชุดการสอนเขียนมีความสามารถเขียนคำก่อนและหลัง การทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังจากการทดลองเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ มีความสามารถเขียนคำสูงกว่าก่อนทดลอง

อัญชลี กิจพยัคฆ์ (2526 : 49 – 51) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เปรียบเทียบระหว่างการสอนแบบกลุ่มคำกับวิธีสะกดคำตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้น ป.2 ของโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม และโรงเรียนวัดหัวลำโพง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน โดยใช้แบบทดสอบความพร้อมในการเขียน และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำ ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภท เขียนตามคำบอก ผลปรากฏว่า

1. นักเรียนที่สอนสะกดคำ โดยวิธีจัดคำเป็นกลุ่มยากง่ายมีผลสัมฤทธิ์ทางการสะกดคำสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่สอนสะกดคำโดยวิธีจัดคำเป็นกลุ่มยากง่าย ใช้เวลาการเขียนน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากงานวิจัยในประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนสะกดคำ ในระดับประถมศึกษา นักเรียนหญิง มีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำสูงกว่า นักเรียนชาย และนักเรียนที่มีระดับอายุต่างก็มีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำใกล้เคียงกัน สำหรับนักเรียนที่เรียนซ้ำกันกับนักเรียนในชั้นระดับสูงกว่า เช่น นักเรียนที่เรียนซ้ำชั้นในประถมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำต่ำกว่านักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในขณะเดียวกัน พบว่าความสามารถในการเขียนสะกดคำกับการเรียนรู้ความหมายของคำมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความสามารถในการเขียนสะกดคำมีความสัมพันธ์กันกับความเข้าใจความหมายของคำมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 การสอนอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ โดยให้เขียนสะกดคำไปพร้อมกับการอ่านและซ่อมเสริมข้อบกพร่องในการอ่าน จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านการจับคู่กับรูปภาพ การเติมคำสะกดและการสะกดคำดีขึ้น นักเรียนจะจำคำสะกดได้แม่น เขียนหนังสือคล่องกว่าเดิม การสอนเขียนสะกดคำโดยใช้ชุด

การสอนเขียนให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นักเรียนมีความสามารถเขียนคำได้สูงกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสอนเขียนสะกดคำโดยวิธีจัดกลุ่มยากง่าย มีผลสัมฤทธิ์ทางการสะกดคำสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และใช้เวลาในการเขียนสะกดคำ น้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ดังนั้น การสอนเขียนโดยวิธีเขียนสะกดคำ จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนสูงขึ้น การสอนเขียนสะกดคำโดยวิธีจัดกลุ่มยากง่ายมีผลสัมฤทธิ์ทางการสะกดคำสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และใช้เวลาในการเขียนสะกดคำ น้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

แคลนตัน (Clanton. 1977 : 2690-2691-A) ได้ศึกษาถึงผลของวิธีการตัดอักษรตามวิธีการสอนสะกดคำ โดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดชนิดที่ลบอักษรออกจากคำ แล้วให้นักเรียนเติมอักษรที่หายไปทำการทดลอง 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 แบบฝึกหัด โดยทดลองกับนักเรียนระดับ 6 และ 7 จำนวน 194 คน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการทดสอบของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนกลุ่มทดลองหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึก

ชวอร์ต และ โคห์ริง (Schwartz & Doehring. 1977 : 55) ได้ศึกษาถึงความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนระดับ 2-6 จำนวน 160 คน โดยใช้รูปภาพที่มีความหมายแบบทดสอบการเขียนสะกดคำแบบเลือกตอบและแบบทดสอบการเขียนสะกดคำยาก พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปภาพที่มีความหมาย มีแนวโน้มของการเขียนสะกดคำสูงกว่านักเรียนที่เรียนการเขียนสะกดแบบธรรมดา

ลอว์รี่ (Lowrey. 1987 : 817-A) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะกับนักเรียนระดับ 1-3 จำนวน 87 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกทักษะมีคะแนนการทดสอบหลังทำแบบฝึกมากกว่าคะแนนก่อนทำแบบฝึก และนักเรียนทำข้อสอบหลังจากฝึกทักษะแล้วได้ถูกต้องเฉลี่ยถึงร้อยละ 89.8 นั่นคือ แบบฝึกทักษะนี้จึงเป็นเครื่องช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ในปี ค.ศ 1976 โจเบส (Jobes. 1976 : 5197 - A) ได้ศึกษาความรู้ที่ได้ และความรู้ที่เหลืออยู่ของการสะกดคำ โดยฝึกการเขียนแบบและการเรียนโดยการสังเกตด้วยการให้ทราบผลและไม่ให้ทราบผลการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 12 คน แบ่งเป็นสี่กลุ่ม กลุ่มละสามคนในแต่ละกลุ่มมีนักเรียนหนึ่งคน ซึ่งเลือกโดยการสุ่มจะได้รับการฝึกการเขียนแบบ ส่วนอีกสองคนในแต่ละกลุ่มจะเป็นผู้สังเกตการฝึก หลังจากการฝึกจะทดสอบกลุ่มตัวอย่างทุกคนโดยการถาม แล้วสลับชุดที่ของคำที่สะกดให้แต่ละกลุ่มได้ทราบผลเกี่ยวกับความถูกต้องของการสะกดคำแบบของการเขียนสะกดคำที่ผิด คำชมเชยจากผู้สอน และแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน ผลปรากฏว่า การฝึกการเขียนแบบได้รับความสำเร็จในการสอนการสะกดคำ ทั้งยังช่วยเพิ่มความถูกต้องในการสะกดคำ

ให้ผู้สังเกตอีกด้วย การสะกดคำโดยการฝึกเขียนแบบและการเรียนโดยสังเกต ทำให้มีความรู้เหลืออยู่หลังจากการฝึกสิ้นสุดลง นักเรียนที่เรียนโดยการฝึกการเขียนแบบจะได้คะแนนและมีความรู้เหลืออยู่มากกว่าผู้สังเกตอย่างมีนัยสำคัญ การให้ทราบผลการเรียนไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลของความรู้ที่ได้และความรู้ที่เหลืออยู่ทั้งผู้สังเกตและผู้ที่ได้รับการสอน โดยการฝึกการเขียนแบบ

สเปนเจอร์ (Spangler. 1975 - A) ได้ศึกษาการสอนสะกดคำโดยการฟังและการเห็นและความชอบในวิธีการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาหนึ่งโรงเรียนจากระดับหนึ่งถึงระดับหกจำนวน 386 คน แบบทดสอบการเห็นจะบันทึกในเทปโทรทัศน์แล้วฉายให้นักเรียนดู ส่วนแบบทดสอบการฟัง ก็ให้ฟังจากเทปโทรทัศน์โดยไม่มีภาพบนจอ คำที่นำมาสะกดเลือกจากหนังสือแบบเรียน นักเรียนชั้นต้นจะสอน 10 คำ ส่วนนักเรียนชั้นระดับสูงขึ้นไปจะสอน 15 คำ ใช้เวลาสามสัปดาห์ ผลปรากฏว่า ความแตกต่างระหว่างความจำโดยการฟังและการเห็นจะลดลงจากชั้นต้นจนถึงระดับหก ความชอบของนักเรียนกับวิธีการสอนไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และคะแนนแบบทดสอบกับการสะกดคำไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญเกินนักเรียนระดับหนึ่งและระดับสอง

ในปี ค.ศ. 1974 อิลเลส (Iles. 1975 : 4047 - A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของทักษะการสะกดคำและการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามลำดับอักษรก่อนของ พิตแมน (Pitman's Initial Teaching Alphabet) กับนักเรียนที่เรียนตามลำดับอักษรแบบเดิมใช้นักเรียนทุกระดับความสามารถ ตั้งแต่ระดับสองถึงระดับเจ็ด นักเรียนทั้งสองกลุ่มจับคู่กันโดย ถือคะแนนระดับเขาวนปีญญา อายุจริง และระดับชั้นเรียน ใช้แบบทดสอบการอ่านหนึ่งฉบับ และแบบทดสอบการสะกดคำสองฉบับ ทำการเปรียบเทียบระหว่างสองกลุ่ม ระหว่างที่เรียนแบบเดิมกับเกณฑ์ระดับชาติ และระหว่างนักเรียนที่เรียนของพิตแมนกับเกณฑ์ระดับชาติ ปรากฏผลดังต่อไปนี้ คือ

1. คะแนนการอ่านของกลุ่มที่เรียนของพิตแมนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. คะแนนการสะกดคำของนักเรียนระดับที่ ที่เรียนของพิตแมนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อใช้แบบทดสอบย่อยเกี่ยวกับการสะกดคำ S.R.A. และแบบทดสอบการสะกดคำมอริสัน-แมคคอล (Morrison-McCall)
3. นักเรียนที่เรียนแบบเดิมระดับสองและระดับสาม ได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ระดับชาติอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อใช้แบบทดสอบ S.R.A. นักเรียนระดับ 4, 6 และนักเรียนทั้งหมดได้คะแนนระดับสติปัญญาต่ำ เมื่อใช้แบบทดสอบมอริสัน-แมคคอล

4. นักเรียนที่เรียนของพิทแมนระดับ 2, 3 และนักเรียนทั้งหมด ได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ระดับชาติอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อใช้แบบทดสอบ S.R.A. และนักเรียนระดับสองและสามได้คะแนนสูงกว่า แต่นักเรียนระดับหก ได้คะแนนต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อใช้แบบทดสอบ มอริสัน-แมคคอลล

5. เมื่อเปรียบเทียบแบบของการเขียนสะกดคำผิดระหว่างสองกลุ่ม พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบเดิมทำผิดมากกว่าสามแบบจากเก้าแบบ และมีการเขียนสะกดคำผิดมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน เขียนสะกดคำ โดยการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา การใช้แบบฝึกหัด และการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู พบว่า สามารถพัฒนาทักษะในการอ่าน เขียนสะกดคำของผู้เรียนให้ดีขึ้น จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทยได้สร้างและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและน่าสนใจในเนื้อหาหรือทักษะโดยเฉพาะทักษะการอ่าน เขียนสะกดคำ และการส่งเสริมพัฒนานิสัยรักการอ่านของผู้เรียน